

TRANСПОРТ ТИЗИМИ БАРҚАРОРЛИГИНИ ТАЪМИНЛАШ БЎЙИЧА КЎРСАТМАЛАР БЕРИЛДИ

Ўзбекистон Республикаси Президенти Шавкат Мирзиёев 25 май куни транспорт соҳасининг барқарор ишлашини таъминлаш ва изчил ривожлантириш масалалари бўйича йиғилиш ўтказди.

Коронавирус пандемияси оқибатида бутун дунёда транспорт алоқалари деярли тўхтаб қолди. Соҳадаги компаниялар бундан жиддий зарар кўрмоқда. Масалан, биргина авиация тармоғида жорий йил якунигача дунё бўйича 113 миллиард доллар йўқотилиши тахмин қилинмоқда.

Мамлакатимиз транспорт корхоналари карантин чекловлари сабабли ҳозиргача 340 миллиард сўм зарар кўрган. Эпидемиологик вазият барқарорлашгунча бу рақамлар яна ошиши аниқ.

Шу боис, соҳада пандемиянинг таъсирини юмшатиш, корхоналарни иқтисодий қўллаб-қувватлаш бўйича қатор чоралар кўрилмоқда. Масалан, карантиндан энг кўп зарар кўрадиган "Uzbekistan Airways" ва "Uzbekistan Airports" акциядорлик жамиятларининг 122 миллион доллар кредитлари тўлов муддатлари узайтирилди, 60 миллиард сўмлик солиқ имтиёзлари тақдим этилди. Инқирозга қарши курашиш жамғармасидан 50 миллион доллар миқдорда айланма маблағ сифатида фойсиз ссудалар ажратилди.

Йиғилишда янгича шарт ва талаблар асосида транспорт соҳасининг барқарор ишлашини таъминлаш масалалари муҳокама қилинди.

Транспорт вазирлиги "Uzbekistan Airways" ва "Uzbekistan Airports" акциядорлик жамиятларини пандемия таъсиридан олиб чиқиш бўйича бизнес модель ишлаб чиқиш вазифаси қўйилди.

Европа — Хитой йўналишида юк ташиш бозорига кириш орқали қўшимча даромад олиш, жорий ва инвестициявий харажатларни оптималлаштириш бўйича топшириқлар берилди.

Рақобатни кучайтириш учун фуқаро авиацияси бозорига янги ташувчиларни жалб қилиш, "Uzbekistan Airways"ни нуфузли хорижий компания бoshқарувига бериш масаласи кўриб чиқилди.

Аэропортларни модернизация қилиш, Андижон, Бухоро, Урганч ва Қарши халқаро аэропортларини давлат-хусусий шерикликка бериш бўйича тендер эълон қилиниши белгиланди.

Пандемия даврида темир йўл орқали юк ташишга талаб кескин кўпайган. Хусусан, халқаро юк ташувларида темир йўлнинг улуши 75 фоиздан 87 фоизга ошди. Бу хизматлар сифатини яхшилаш ва таннархни тушириш орқали миқозларни кўпайтириш учун яхши имконият.

Лекин, "Ўзбекистон темир йўллари" АЖ тизимида асосий воситаларнинг эскиргани, жамият таркибидан носоҳавий активларнинг кўпчилиги асосий фаолиятни ривожлантиришга тўсқинлик қилмоқда.

Шу боис, "Ўзбекистон темир йўллари" таркибидagi носоҳавий корхоналарни оптималлаштириш, тарифларни шакллантириш механизмларини такомиллаштириш, вагон ва локомотив паркинни янгиллаш бўйича топшириқлар берилди.

Йиғилишда автотранспортда халқаро юк ташувчи корхоналарни қўллаб-қув-

ватлаш масаласига ҳам эътибор қаратилди.

Сўнгги уч йилдаги ислохотлар натижасида мамлакатимизда халқаро юк ташувчи транспортлар сони 3 баравар ошди, юкларни ташишда маҳаллий корхоналарнинг таъминоти улуши 37 фоиздан 48 фоизга етди.

Маҳаллий ташувчиларнинг қатновлар сонини янада ошириш, таъминоти улушини 60 фоизга етказиш чора-тадбирлари белгиланди. Битта юк транспорт беш нафаргача аҳоли бандлигини таъминлаш, бу тармоқда 30 мингта янги иш ўрни яратиш мумкинлиги таъкидланди.

Қорақалпоғистон Республикаси ва вилоятларда ички йўналишларда қатнайдиган автобусларни янгиллаш, бундай корхоналарни барқарор молиявий ресурс билан таъминлаш юзасидан кўрсатмалар берилди.

Давлатимиз раҳбари ички йўллар масаласига алоҳида тўхталиб, уларнинг ҳолати ёмонлиги, одамлар бундан норози эканини қайд этди. 80 минг километр ички йўлларни реконструкция қилиш, бу борада бутун дунёда қўлланиб келинаётган "фойдаланувчи тўлайди" тизimini жорий этиш зарурлиги таъкидланди.

"Қамчиқ" довониди муқобил туннель қурилишини ўз ичига олувчи "Тошкент — Андижон" пуллик автомобиль йўли лойиҳаси бўйича тендер эълон қилиниши белгиланди. Мутасаддилар транспорт соҳасида амалга оширилаётган лойиҳалар бўйича ҳисобот берди.

Ў.А

Таълим

ПРЕЗИДЕНТ МАКТАБЛАРИ — ЕТУК ВА БАРКАМОЛ АВЛОДЛАР МАСКАНИ

Дилором Хошимжонова Наманган шаҳар халқ таълими бўлимига қарашли 58-умумтаълим мактабида аъло баҳоларга ўқиб келаётган эди. 2019-2020 ўқув йилидан бошлаб у ихтисослаштирилган Президент мактабидида ўқишни давом эттирмоқда.

— Мен мустақил юртимнинг бахтиёр фарзандларидан бириман, — дейди Дилором. — Чунки ўтган йилнинг ёзида ўз тенгдошларим қатори янгидан ташкил этилган Президент мактаби учун ўт-

казилган имтиҳонлардан муваффақиятли ўтдим. Имтиҳонлар биринчи босқичда математика ҳамда давлат тилидан, иккинчи босқичда инглиз тили ва мантикий математика фанидан бўлди. Синов им-

тиҳонлари ҳаққоний ва адолатли ташкил этилгани боис, Президент мактабига қабул қилинган ўқувчилар орасида мен каби оддий оила фарзандлари кўпчилигини ташкил этади.

Давоми 2-бетда

News in brief

IPU welcomes human rights efforts by Uzbek Parliament

Mon, 18/05/2020 - 11:03

The IPU welcomes the latest actions by the Uzbek Parliament to implement international human rights

Парламентлараро иттифоқ Ўзбекистон парламентининг инсон ҳуқуқлари соҳасидаги фаолияти ҳақида

Парламентлараро иттифоқнинг расмий сайтида 2020 йил 18 май куни мазкур халқаро ташкилот томонидан Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлисининг инсон ҳуқуқларини амалга ошириш соҳасидаги ишлари таҳлил этилгани ва юқори баҳоланганига доир ахборот эълон қилинди.

Шу ўринда айтиб ўтиш керакки, Парламентлараро иттифоқ энг кекса халқаро парламент ташкилоти бўлиб, бундан 130 йил олдин, яъни 1889 йилда ташкил топган. Бугунги кунда нуфузли ташкилот дунёнинг 179та мамлакатини парламентлари ва 13та парламентлараро ташкилотни бирлаштирган. Парламентлараро

иттифоқнинг мақсади парламентаризмнинг ривожланиши, инсон ҳуқуқлари ва аёл парламентарийлар ҳуқуқларига риоя қилиниши, шунингдек, миллатлараро тинчлик ўрнатиш ҳамда халқаро ҳавфсизликни сақлаш ишларига қўмаклашишдан иборат.

Давоми 2-бетда

Ўзбекистон Республикаси Президенти Шавкат Мирзиёев жойларда ижтимоий-иқтисодий ислохотларнинг бориши, йирик лойиҳалар билан танишиш, халқ билан мулоқот қилиш мақсадида 21-22 май кунлари Андижон вилоятида бўлди.

Йиғилишда вилоятда янги корхоналар ташкил этиш ва иш ўринларини кўпайтириш чора-тадбирлари батафсил муҳокама қилинди.

Андижон вилоятида 40 мингдан зиёд муҳтож оила борлиги, sanoat лойиҳалари, қишлоқ хўжалиги ва томорқачилик, оилавий тадбиркорлик, хунармандчилик, ўзини ўзи банд қилиш ҳисобига уларга даромад манбаи яратиш зарурлиги таъкидланди.

Жорий йилда 789 лойиҳа бўйича 7 триллион сўм инвестиция ўзлаштирилиб, 42 минг иш ўрни яратиш режалаштирилган. Тўқимачилик йўналишида умумий қиймати 106 миллион доллар бўлган 13 лойиҳа амалга оширилиб, ип-калавани қайта ишлаш даражаси 78 фоизга етказилди, 278 миллион долларлик экспорт таъминланди.

Жорий йилда вилоятда 6 минг 196 та — ўтган йилгига нисбатан 2 баравар кўп уй қурилмоқда. Жумладан, "Қишлоқ қурилиш инвест" 5 қаватли 45 та, "Ушшаҳар қурилиш инвест" Андижон шаҳрида 16 қаватли 4 та арзон уйлар қурилмоқда.

Қурилиш материаллари тармоғида 2020-2021 йилларда 74 лойиҳа самарасида 106 миллион долларлик импорт ўрнини босувчи маҳсулотлар ишлаб чиқариш йўлга қўйилади.

Оилавий тадбиркорликка 353 миллиард сўм кредит, Тикланиш ва тараққиёт жамғармасидан 20 миллион доллар ажратилиши белгиланди.

Бўш турган бинолардан самарали фойдаланиш, қишлоқ хўжалигини ривожлантириш, аҳолини солиқдан озод қилинган 60 дан ортиқ турдаги касбга ўқитиш бўйича топшириқлар берилди.

Давлатимиз раҳбари уй-жойга муҳтож оилаларни қўллаб-қувватлашнинг янги тизimini жорий этиб, Андижон вилоятида 819 оилага субсидия ажратиш зарурлигини таъкидлади.

Бу йил 642 километр автомобиль йўли, 85 километр ичимлик суви тармоғи қурилиши ва таъмирланиши белгиланди.

Тошкент давлат аграр университетининг филиали негизда Андижон қишлоқ хўжалиги институтини ташкил этиб, вилоятда аграр соҳа учун рақобатбардош кадрлар тайёрлаш юзасидан вазифалар белгилаб берилди.

Хонобод шаҳрини Фарғона водийсининг туризм марказига айлантириш таклиф этилди. Ушбу шаҳарда ер ости маъданли сув булоқлари мавжудлигини инобатга олиб, 10 гектар ер ажратган ҳолда, маъданли сув брендини яратиш ва соғломлаштириш санаторияси ташкил этилиши белгиланди.

Андижон вилояти аҳолиси мамлакатимиз нуфусининг 10 фоизини, ҳудуди эса бор-йўғи 1 фоизини ташкил этади. Шу боис, шаҳар яқинидаги адир жойларда кўп қаватли уйлар қуриш орқали аҳолининг тобора ўсиб бораётган талабини қондириш чоралари кўрилмоқда.

Парламентлараро иттифоқ Ўзбекистон парламентининг инсон ҳуқуқлари соҳасидаги фаолияти ҳақида

Бошланиши 1-бетда

Ташкилот қароргоҳи Женева шаҳрида жойлашган бўлиб, БМТ билан яқин ҳамкорлик қилади ва мазкур халқаро ташкилотнинг мақсад-вазифаларини қўллаб-қувватлайди. Ташкилот вакиллари БМТ органлари, жумладан, БМТнинг инсон ҳуқуқлари бўйича органлари ва шартномавий кўмиталарининг йирик тадбирларида иштирок этади.

Ўзбекистон Парламентлараро иттифоққа аъзолигини ушбу ташкилотнинг 2017 йилги 137-Ассамблеясида тиклаган. Ҳозирги пайтда Ўзбекистон парламент аъзоси мазкур ташкилотнинг вице-президенти лавозимига сайланган.

Парламентлараро иттифоқ расмий сайтида таъкидланганидек, "Парламентлараро иттифоқ Ўзбекистон парламентининг халқаро стандартларни миллий даражада татбиқ этишга қаратилган янги чора-тадбирларини қўллаб-қувватлайди".

"Парламентлараро иттифоқ тавсияларига мувофиқ, Ўзбекистон парламенти аъзолари томонидан яқинда бир қатор халқаро ва миллий ташкилотлар вакиллари иштирокида видеоконференция ўтказилди. Унда БМТ Бош Ассамблеяси 1966 йили қабул қилган ва 1976 йили қўл қирган кўп томонлама шартнома — Фуқаролик ва сиёсий ҳуқуқлар тўғрисидаги халқаро пактининг бажарилиши билан боғлиқ жараёнлар муҳокама қилинди. Иштирокчилар фуқаролик жамияти ва қонун устуворлиги маданиятининг ривожланиши, пенитенциар тизимдаги ислохотлар, суд ҳокимиятининг мустақиллиги, болалар меҳнатига барҳам берилиши, гендер тенглигининг таъминланиши ҳамда коррупцияга қарши курашиш каби мавзулар юзасидан фикрлашди", дейилади ахборотда.

Шунингдек, Ўзбекистон парламенти инсон ҳуқуқларини таъминлаш масаласини тобора фаоллиги билан илгари сураётгани алоҳида қайд этилган. Хусусан, 2018 йилда инсон ҳуқуқларининг ҳимоя қилиниши ва БМТ тавсияларининг бажарилиши устидан парламент назоратини ўрнатиш механизми ишлаб чиқилди. Олий Мажлис Қонунчилик палатаси БМТ инсон ҳуқуқларини ҳимоя қилиш механизми билан ҳамкорлик бўйича Ҳаракатлар режасини қабул қилди ва ўз тарихида илк бор инсон ҳуқуқлари бўйича дастлабки парламент маърузасини чоп этди.

"Ўзбекистон парламенти, шунингдек, Инсон ҳуқуқлари бўйича Ўзбекистон Республикаси Миллий маркази билан яқин ҳамкорликда иш олиб бормоқда. Бу ҳамкорлик мамлакатда инсон ҳуқуқлари таъминланиши соҳасида энг кўп тўла олинадиган иккита муаммо бўйича амалий ечим топиш, яъни қийноқларнинг олдини олиш механизмининг яратилиш ва мажбурий меҳнатга барҳам бериш чораларини ишлаб чиқишда муҳим роль ўйнади", дея Олий Мажлис фаолияти атрофида тахлил этилади.

Жорий йилнинг 20 май кунда Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлиси Қонунчилик палатаси ва Сенати Кенгашларининг 2018 йил 4 майдаги Қўшма қарори билан тасдиқланган дин ва эътиқод эркинлигини таъминлаш, соҳадаги таҳдид ва тавсияларни амалга ошириш бўйича "Йўл харитаси" ижроси юзасидан парламент эшитиши

ўтказилди. Ушбу видеоконференцапоқа шаклида ташкил этилган парламент эшитишида бошқа халқаро ташкилотлар каби Парламентлараро иттифоқ вакили ҳам иштирок этди.

Шунингдек, Олий Мажлис Қонунчилик палатаси ва Сенати томонидан Ўзбекистон Республикасида инсон ҳуқуқлари бўйича халқаро мажбуриятларга риоя қилинишининг ҳолати тўғрисидаги Ахбороти ҳам биринчи мартаба эшитилди.

Мақолада яқинда бўлиб ўтган видеоконференция Ўзбекистонда фуқаролик тўғрисидаги янги қонун қабул қилиниши асосида ташкил этилганлиги билан аҳамиятли эканига ҳам эътибор қаратилган. Янги қонун қўл қирғач, мамлакатда яшайдиган қарийб 49 минг нафар кишининг Ўзбекистон Республикаси фуқаролигига эга бўлиши учун имконият туғилди.

Ушбу тахлилий ахборотда алоҳида таъкидланганидек, "Фуқаросизлик" муаммоси кейинги ўн йилликлар давомида Парламентлараро иттифоқ фаолиятининг устувор соҳаси бўлиб келган. 2018 йилда Парламентлараро иттифоқ БМТнинг Қочқулар ишлари бўйича олий комиссари билан ҳамкорликда сиёсатчилар ва қонун чиқарувчилар учун "Фуқаросизлик ҳолатларини қамайтириш ва унга барҳам бериш борасида фуқароликка доир қонунчилик соҳасидаги илгор тажриба" номли раҳбарий қўлланмани нашр эттирди. Бу ҳужжат фуқаросизлик билан боғлиқ янги ҳолатларнинг самарали олдини олиш ва уни қамайтириш учун қўллашга қаратилган.

Ўз навбатида, Инсон ҳуқуқлари бўйича Миллий марказ томонидан Парламентлараро иттифоқ томонидан нашр қилинган "Инсон ҳуқуқлари: Парламент аъзолари учун қўлланмаси" ҳамда "Парламентлар ва Барқарор ривожланиш мақсадлари" тўпламининг ўзбек тилидаги наشرлари Қонунчилик палатаси депутатлари ва Сенат аъзоларига тақдим қилинди.

Мақола давомида қайд этилганидек, "Парламентлараро иттифоқ дунёдаги барча парламентлар билан инсон ҳуқуқларини ҳимоя қилиш соҳасида яқин ҳамкорликда иш олиб боради. Парламентлараро иттифоқ бошқа мамлакатларга уларнинг парламентлари томонидан инсон ҳуқуқлари тўғрисидаги конвенциялар қабул қилиниши ва айти соҳадаги миллий қонунларга самарали имплементация қилиниши борасида қўллашга ади. Иттифоқ, шунингдек, инсон ҳуқуқларини, айниқса, аёллар, болалар, кам сонли миллатлар ва ерли халқлар ҳуқуқларини ҳимоя қилиш борасида парламент аъзоларининг кўникмаларини ошириш мақсадида уларга ахборот тақдим этади, билим беради ҳамда тренинглар ўтказиши".

Парламентлараро иттифоқи ахбороти билан Интернетнинг қуйидаги манзилда таънашиш мумкин: <https://www.ipu.org/news/news-in-brief/2020-05/ipu-welcomes-human-rights-efforts-uzbek-parliament>.

Мирзатилло ТИЛАБАЕВ,
Инсон ҳуқуқлари бўйича
Ўзбекистон Республикаси Миллий
маркази директорининг биринчи
ўринбосари

Таълим

ПРЕЗИДЕНТ МАКТАБЛАРИ — ЕТУК ВА БАРКАМОЛ АВЛОДЛАР МАСКАНИ

Бошланиши 1-бетда

Дилором Ҳошимжонованинг дадаси Шухратжон Машрапов олий маълумотли тиббиёт ходими, онаси Дилдора Ақромова уй бекаси. Меҳрибон она кўпроқ вақтини фарзандлар тарбиясига бағишлайди. Дилором оиланинг бош фарзанди. Синглиси Дилрабо, укаси Азизбек умумтаълим мактаби ўқувчилари, Муҳаммад эса мактабгача таълим муассасасининг тарбияланувчиси.

Дилором ва унинг мактабдошлари учун Наманган шаҳри марказида янги мактаб биноси бунёд этилди. Мазкур ҳудудда кейинги йилларда улкан бунёдкорлик, кенг қўламадор ободонлаштириш ва қўламадорлаштириш ишлари амалга ошири-

соҳа объектлари исботлаб турибди.

Наманган вилояти ҳокимлиги "Ягона буюртмачи хизмати" инжиниринг компаниясининг буюртмасига асосан, ўтган йилнинг 17 апрелидан эътиборан қурилиш бошланган ихтисослаштирилган Президент мактабининг янги кўркам биноси шаҳар марказига худди узукка кўз қўйгандек ярашиб тушди. Мазкур ўқув маскани Анваржон Исмонов раҳбарлигидаги "Зафар қурилиш сервис" хусусий корхонаси қурувчилари томонидан бунёд этилди. Президент мактабининг умумий ер майдони 2,5 гектарни ташкил этиб, асосий ўқув биноси ва ёрдамчи бинолар қарийб 1 гектар жойини эгаллайди. Замонавий ўқув биноси икки қаватли, ётоқхонаси уч қаватли бўлиб, фасад қисми Россияда ишлаб

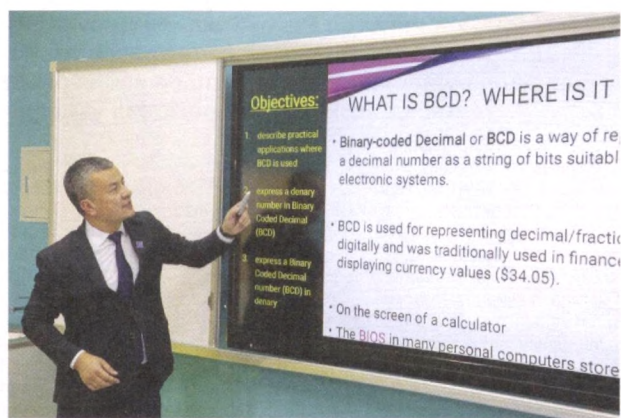

лаётганини алоҳида таъкидлаш жоиз. Фикримизни кейинги йилларда шаҳар марказида барпо этилган замонавий турар жой бинолари ҳамда бошқа бир қатор ижтимоий

чиқарилган пардоз гиштлари, Туркияда ишлаб чиқарилган "Серамик" плитка ва алоқабондлари ва Ўзбекистонда ишлаб чиқарилган эшик ҳамда ромлар билан жиҳозланган, ички интерьерлар "Discovery invest"

индивидуал лойиҳаси асосида бажарилган. Бу ердаги биноларда иситиш ва совитиш сплит тизимида ташкил этилган бўлиб, мавжуд бинолар якка тартибда 630 кВт. ли трансформатор подстанцияси орқали электр қуввати билан таъминланган. Ички пардоз ва ёритиш жиҳозлари Туркия ва Хитой технологиялари, қузув камералари ва ёнғинга қарши кураш тизимлари эса Россия технологиялари асосида амалга оширилган. Эътиборли жиҳат, синфхоналарнинг ички тузилиши ва жиҳозланиши умумий таълим мактабларидан тубдан фарклана-

— Синфимизда 12 нафар ўқувчи ўқийди, — дейди Дилором Ҳошимжонов. — Афсуски, коронавирус пандемияси туфайли шу йилнинг 16 мартидан мактабимизда ўқишлар вақтинча тўхтатилди. Бироқ ўқув жараёнлари онлайн, яъни масофавий тарзда давом этади. Синф раҳбаримиз Баҳодир Гулматов ва бошқа устозларимиз бизлар билан интернет ва телефон орқали мунтазам боғланиб, керакли тавсияларини бермоқда. Гулжаҳон Абдурахимова, Азимжон Алижонов, Махлиё Мухаммад-

ди. Яъни синф хоналарининг барилдиги уч метрдан юқорилиги ўзидан хонада баҳаво муҳит юзага келишига хизмат қилади. Ҳар бир синф хонаси фанга оид замонавий ўқув ва кўргазмалар қўроллар билан жиҳозланган. Мактаб биноси жами 168 ўқувчига, жумладан, имконияти чекланган 20 нафар болага мўлжалланган. Ўқувчилар замонавий спорт зали ҳамда 18х12 метрли бассейнда бемалол жисмоний саломатликларини мустаҳкамлаб олишлари мумкин. Бундан ташқари, ўқув биносида ўқувчилар учун 168 ўринли замонавий ётоқхона, ўқувтувчилар учун 15 ўринли меҳмонхона, кутубхона, ошхона, ички боғ, ёзи кинозал, очик дам олиш майдончалари, амфитеатр ишлаб турибди. Мини футбол, волейбол ва баскетбол майдонлари Президент мактаби ўқувчиларининг ҳар тарафлама баркамол авлод бўлиб камол топишларига хизмат қилади.

жонов ва бошқа синфдошларини билан масофадан боғланиб, фикр алмашиб, ўз билимларимизни мустаҳкамлаб бормоқдамиз. Мақсадимиз келажақда улуг ватанимизга муносиб фарзанд бўлиб етиштириш.

Дарҳақиқат, ҳар қандай мамлакатнинг келажагини унинг бугунги кундаги ёшлари белгилайди. Наманган вилоятида янгидан бунёд этилган Президент мактаби эса мамлакатимизда амалга оширилаётган ёшларга оид давлат сиёсатининг ҳаёtdаги тасдиғи бўлди. Бу мактаб айти пайтда дунё ҳамжамиятида ўз ўрни ва нуфузи кундан-кунга ортиб бораётган мустақил Ўзбекистонимизнинг порлоқ келажағига хизмат қилади.

Маъмур МУСУЛМОНОВ,
журналист

Бугуннинг гапи

Инсонпарварлик ва маърифат дарсхонаси

Улугбек АЗИЗОВ,

Тошкет молия институтини ректори, профессор

Шу йил 20 май кунин Алишер Навоий номидаги Ўзбекистон Миллий богиди барпо этилган Адиблар хйбони мажмуаси тантанали равишда очилди. Унда иштирок этган давлатимиз раҳбари мазкур қадамжонинг халқимиз, хусусан, ёш авлод маънавий ҳаётида тўтган ўрни ва аҳамияти ҳақида сўзлаб, ижодкорларнинг ушбу маскани авлодларни ажодлар билан боғлаб турувчи маърифий кўприк вазифасини ўташига алоҳида эътибор қаратди.

уй-музейига мунтазам олиб бориш белгиланган.

Иккинчидан, ёзувчининг ижоди ва илмий фаолиятини ўрганиш мақсадида институтда Адибёт илмий марказини ташкил этиш кўзда тутилган. Бу жараёнда Абдулла Қаҳҳор ҳаёти ва ижоди, бадиий асарлари, илмий фаолияти, у яратган қаҳрамонлар ва образларни методик ва услубий жиҳатдан чуқур ўрганиш мақсадида адибёт тўғрисидаги таъкидлади. Мазкур марказнинг ташкил этилиши ёшларнинг адабиётга интилишини ошириш ва маънавиятини бойитишга хизмат қилади.

Учинчидан, бешта муҳим ташаббус доирасида талаба ва ўқувчилар ўртасида адиб асарлари мутолааси бўйича китобхонлик ва иншолар танлови, қувноқлар ва зукколар мусобақа ва фестиваллари ташкил этилади. Ёзувчи асарларини сахналаштириш мақсадида талабалар театр труппалари тузилади.

Ҳозирги ёшларнинг интеллекти ҳам, замонавий ахборот-коммуникация технологияларидан хабардорлиги ҳам юқори. Албатта, бу қувонарли, лекин ёшларнинг адабиётга, китобга иштиёқини ҳам мунтазам ошириб бориш айти пайтда ўта долзарб аҳамиятга эга. Шу сабабли талаба ва ўқувчилар ҳамда маҳалларлардаги ёшлар ўртасида адиб асарлари мутолааси бўйича энг яхши китобхон ва иншолар танлови, турли викторина ва театрлаштирилган сахна асарлари фестивалларини ташкил этиш, голибларни рағбатлантириш асосида адабиётга ошнлар сафини кенгайтиришни мақсад қилганмиз. Институтнинг иктидорли талабалари учун Абдулла Қаҳҳор номидаги стипендия жорий этилади.

Тўртинчидан, адиб ҳаёти ва ижодини акс эттирувчи рақамли медиатека ва веб-сайт яратилади. Ёзувчи асарларини рақамли платформага ўтказиш, уларнинг электрон каталогини яратиш, сўз заргарининг ҳаёти ва ижодини акс эттирувчи интерактив виртуал роликлар тайёрлаш, ҳар йили камиди битта бадиий асарлар тўпламини электрон адабиёт шаклида чоп этиш, институт профессор-ўқитувчилари ва иктидорли талабалар ҳамкорлигида Абдулла Қаҳҳор асарларини давомлатириш хорижий тилларга таржима қилиш, масофавий таълим жараёнида қўллаш учун яратилган рақамли манбаларни таълим муассасалари ахборот-ресурс марказларига тақдим этиш, талабалар, магистрантлар ва докторантлар ўртасида видеоконференциялар ташкил этиш, ижтимоий-ҳуманитар фанлар бўйича билимларни баҳолашда курс ишлари, оралиқ, жорий ва якуний имтиҳонларининг адиб асарлари бўйича олинчиини режалаштирганимиз.

Мазкур асосий йўналишлар бўйича институт йўл харитасида белгиланган вазифаларини аниқ ва мақсадли амалга оширсак, биз тайёрлаётган мутахассислар нафақат соҳасини пухта билидиган, балки қалби адабиётга, демакки, эзгулигига оқсо, асар қаҳрамонлари сингари Ватанини севадиган, халқига садоқатли инсонлар бўлади. Зеро, адабиёт инсонпарварлик гоғларини тарғиб қилиш, Ватанини севиб, ардоқлайдиган, яхши инсонларни қамолга етказиш, ёш авлодин миллий урф-одат ва қадриятларга ҳурмат руҳида тарбиялаш, ўзликни англаш учун муносиб восита эканига Абдулла Қаҳҳор ижоди мисолида кўп бора ғувоҳ бўлганмиз.

Имтиёз

1 668 та тадбиркорлик субъектига солиқ тўлаш муддатларини кечиктириш ҳуқуқи берилди

Соҳиба МУЛЛАЕВА,
"Янги Ўзбекистон" мухбири

Карантин эълон қилинган, вазият тубдан ўзгариб кетди. "Давлат ташкилоти хизматчиси-ку, масофадан ишлаб бўлса-да, ойлик насибасини олиб туради. Лекин йирик ишлаб чиқаришлар, юзлаб одамларни иш билан таъминлаб турган корхоналарнинг ахволи қандай кечад? Энди иш бошлаган якка тадбиркорни қим ўйлайди? Ҳар ой эшик қоқиб турадиган солиқ тўловлари бундай ҳолатда қандай амалга оширилади?"

Пандемия шароитида молиявий таянч вазифасини ўтаётган солиқ имтиёзлари бу каби саволларга жавоб бўлди. Маълумотларга қараганда, жорий йилнинг 10 май ҳолатига қўра, 3 768 нафар солиқ тўловчи Давлат солиқ қўмитасига солиқ мажбуриятларини бажариш муддатларини кечиктиришнинг сўраб мурожаат қилган. Ушбу мурожаатларнинг энг кўпи Тошкент шаҳридан келган бўлса, энг ками Самарқанд вилояти ҳиссасига тўғри келди. Асосан, ишлаб чиқариш, хизмат кўрсатиш, савдо, умумий овқатланиш каби соҳа вакилларининг фаолияти оғир аҳволда қолган. Ушбу мурожаатлар асосида солиқ тўлаш муддатларини кечиктириш ҳуқуқи 1 668 та тадбиркорлик субъектига тақдим этилган. Кечиктирилган солиқларнинг умумий суммаси 82,4 миллион сўмга етган.

Бугун барча бир бўлиб кураш олиб бораётган коронавирус пандемиясининг иқтисодий таъсирларига салбий таъсирини юмшатиш, тадбиркорларни ҳар томонлама қўллаб-қувватлаш мақсадида бир қатор муҳим қарор ва фармонлар қабул қилинди. Ҳаётимизга татбиқ қилинаётган меъёрий ҳужжатларга мувофиқ, юридик ва жисмоний шахсларга солиқ имтиёзлари берилди.

Хусусан, давлатимиз раҳбарининг 2020 йил 19 мартдаги "Коронавирус пандемияси ва глобал инкироз ҳолатларининг иқтисодий тармоқларига салбий таъсирини юмшатиш бўйича биринчи навбатдаги чора-тадбирлар тўғрисида"ги фармонида қўра, уч турдаги — мол-мулк, ер ва сув ресурсларидан фойдаланганлик учун солиқларни кечиктириш ёки бўлиб-бўлиб тўлаш имкониятини тақдим этиш ваколати берилган. Бунинг учун солиқ тўловчи мурожаат қилиши керак.

— Карантин даврида солиқларни тўлашда қийинчиликларга учраб қоламиз, деган хавотирда эдим, — дейди "Урганч буюм савдо" МЧЖ раҳбари Фарҳод Эшжонов. — Коронавирус пандемияси иқтисодий тармоқларини ўз домига тортиб кетиши эҳтимол

тадбирлар тўғрисида"ги фармонга мувофиқ эса шу йилнинг охиригача товарларни олиб қиришда божхона ва акциз солиғининг ноль ставкаларини белгилаш каби масалалар ўз ечимини топди.

— 102 та тадбиркорлик субъектидан 2 млрд. 662 миллион сўмга яқин солиқларни тўлаш муддатларини ўзгариши бўйича мурожаатлар келиб тушди, — дейди Хоразм вилояти давлат солиқ бошқармаси Жамоатчилик билан алоқалар ва ҳуқуқий ахборот шўъбаси бошлиғи Роман Отажонов. — Бугунги кунга қадар вилоят бўйича 41 та тадбиркорлик субъектига 1 млрд. 31 миллион 700 минг сўм миқдоридagi солиқларни тўлаш муддатларини ўзгариши бўйича имконияти берилди. Қўлган 61 та ҳўхалик юритувчи субъектнинг солиқ тўловларини муддатини ўзгариши бўйича қилган мурожаатлари кўриб қилимоқда. Карантин сабабли вақтинча молиявий қийинчиликларни бошидан кечираётган ва солиқларни тўлаш имкониятига эга бўлмаган ҳўхалик юритувчи субъектларга солиқларни кечиктириш ёки бўлиб-бўлиб тўлаш ҳўқуқини беришга алоҳида эътибор қаратмоқдамиз.

Солиқ кодексининг 99-моддасида маҳаллий ҳўкимият органлари томонидан тадбиркорлик субъектларига мол-мулк солиғи, ер солиғи ва сув ресурсларидан фойдаланганлик учун солиқларни кечиктириш ёки бўлиб-бўлиб тўлаш имкониятини тақдим этиш ваколати берилган. Бунинг учун солиқ тўловчи мурожаат қилиши керак.

— Карантин даврида солиқларни тўлашда қийинчиликларга учраб қоламиз, деган хавотирда эдим, — дейди "Урганч буюм савдо" МЧЖ раҳбари Фарҳод Эшжонов. — Коронавирус пандемияси иқтисодий тармоқларини ўз домига тортиб кетиши эҳтимол

йўқ эмасди-да. Хавфсирганимиздайд ҳолат юзага келди: карантин сабабли молиявий қийинчиликларга дуч келдик. Шундан сўнг солиқ идорасига мурожаат қилдим. Мурожаатим инобатга олиниб, жамиятимизга 163 миллион 400 минг сўм миқдоридagi ер солиғи тўлаш муддати 6 ойга узайтириб берилди. Қўрақалпоғистон Республикаси Элиқалъа туманидаги "Bo'ston silk" масўлияти чекланган жамиятининг ташкил этилганига ҳали бир йил ҳам бўлмаганди. Ўз ишини 2019 йил 1 сентябрдан бошлаган корхона йилга 144 тонна хом пилпани қайта ишлаш қувватига эга. Эндигина атак-чекка қилаётган тадбиркорлик субъектининг ахволи қандай кечди?

— Карантин эълон қилинган, фаолиятимизни бир муддат тўхтатиб турдик, — дейди корхона раҳбари Баҳодир Жарқинбоев. — Ўтган йили 870 минг долларлик маҳсулот экспорт қилган бўлсак, жорий йилда бу кўрсаткични 1 миллион доллардан оширишни режалаштирган эдик. Илҳамасак, бу мақсадга эришиб бўлмайди. Шу сабабли карантин қондаларига қатъий амал қилган ҳолда ишимизни давом эттирмоқдамиз. Жорий йилнинг ўтган беш ойи давомида Ҳиндистонга пилпани қайта ишлаган ҳолда олинган 100 минг долларлик ипак маҳсулотини экспорт қилдик. Бунда, албатта, солиқ тўловларининг кечиктирилиши жонимизга ора кирди. Корхонада иш қўламини кенгайтириш мақсадида гилам ишлаб чиқариш цехини йўлга қўйиш арафасида турган эдик. Солиқ имтиёзлари туфайли кечигиб қолганга маблаг ушбу цех фаолиятини юритишда ҳам кўп келди.

Карантин тадбирлари даврида ўз фаолиятини тўхтатишга мажбур бўлган якка тартибдаги тадбиркорлар учун жисмоний шахслардан олинадиган даромад солиғи қатъий белгиланган суммаси ва ижтимоий солиқни ҳисоблаш тўхтатилгани ҳам муҳим тадбирлардан бири. Бунинг учун якка тартибдаги тадбиркорлар томонидан фаолиятини тўхтатганлик тўғрисида давлат солиқ хизмати органлари солиқ тўловчининг шахсий кабинетини орқали хабардор қилинади ва бунда унинг давлат рўйхатидан ўтганлик тўғрисидаги ғувоҳномасини топишриш талаб этилмайди.

Хуллас, карантин даври барчани синовдан ўтказмоқда. Ушбу мураккаб ва оғир жараёнда давлат томонидан берилаётган энгилликларни ҳар бир тадбиркор кадрламоғи ва ундан оқилона фойдаланмоғи керак.

Бағрикенглик

Афв қайта тарбиялашдаги самарали усулдир

Айбига иқрорлик эса хатони тўғрилашнинг аввали

Олтиной МАМИРОВА,
Олий Мажлис Қонунчилик палатаси депутаты

Муборак Рамазон Ҳайити кўнгилларни юмшатиб, ободликка, дилларга ҳузур бағишловчи эзгу ишларга ундайди. Қўллаг айём арафасида пок қалблар хайр-саховатга ошиқади. Ушбу кунларда Президентимизнинг “Жазо муддатини ўтаётган, қилмишига чин кўнгилдан пушаймон бўлган ва тузалиш йўлига қатъий ўтган бир гуруҳ шахсларни афв этиш тўғрисида”ги фармони имзолагани ҳам айна муддао бўлди.

бердингиз? Биз ўлимга маҳкум этасиз, деб ўйлагандик”. Шунда шож: “Қўл хижолатдан ўлиб бўлди. Улган одамни яна қандай ўлдир оламан?” деб жавоб беради.

Дарҳақиқат, айбига иқрор ва қилмишидан афсусдаги инсон кечиримга лойиқ. Зеро, одам боласи мутлақ мукамал эмас. Фазилятлар қаторида қусурларга ҳам эга. Айблардан кўз юмиш эса хато қилган инсонни қайта тарбиялаш, пок-ланишга ундайди.

Фармон асосида афв этилган шахсларнинг 16 нафари асосий жазодан озод этилди, 101 нафари жазони ўташдан муддатидан илгари шартли озод қилинди, 24 нафарининг озодликдан маҳрум этиш жазоси енгилроқ жазо билан алмаштирилди. Шунингдек, 117 шахсга тайинланган озодликдан маҳрум этиш жазосининг муддатлари қисқартирилди.

Тўғри, жиноятчиға жазо муқаррар. Аммо унинг бегуноҳ оиласи, эгри йўлга кирганига қарамай, ўз суянчиги деб билувчи ота-онаси, турмуш ўртоғи, фарзандлари бор-ку. Бир кишининг озодликдан маҳрум этилиши оиласидаги барчаннинг ҳаёти ва руҳиятига таъсир кўрсатиши, айниқса, болалар тарбиясига дахл қилиши сир эмас.

Афв этилган шахсларни оиласи ва яқинлари бағрига қайтариш, ижтимоий ҳаётга мослашиб, фойдали меҳнат билан

шуғулланиши, соғлом турмуш тарзини йўлга қўйиб, жамиятда муносиб ўрин топиши учун кўмак бериш бўйича масъул вазирлик ва идораларга тегишли топшириқлар берилди. Бу эса жамиятдаги соғлом муҳитни таъминлаш йўлидаги катта қадамдир.

Айбига иқрорлик хатони тўғрилашнинг аввали, афв эса қайта тарбиялашдаги самарали усул ҳисобланади. Қонун орқали амнистия актидан ташқари маънавий зарар етказган шахс учун компенсация тўловлари жорий этилган. Яъни айбига иқрор шахс жарима орқали уэр сўрайди. Шунингдек, суд тизимидаги ярашув институти, маҳалладаги ярашув комиссиялари, қонуний ажрим арафасидаги оилага ажримдан аввал муддатлар бериш — буларнинг бари инсонларни кечирив ва келишишга чорлайди.

Ўз ахлоқий қондалари ва қалб амрига қўлоқ солган инсон кечиримлиликини ўзал хислатлари қаторига киритади. Кечирив билан одамларни самарали тарзда тарбиялайди. Давлатимизда ҳам инсонпарвар сиёсат ҳукмрон, фуқароларнинг билиб-билимай қилган нотўғри ишларини биргаликда, ҳамжиҳатликда тузатамиз. Афв ахлоқий баркамоллашувда бир усул экан, ундан оқилона фойдаланиш орқали юрт тараққиётида юксакларга кўтариламиз.

Оилага, жамиятга наф келтириш имконияти

Фармон ТОШЕВ,
Олий Мажлис Сенати аъзоси

Давлатимизнинг инсон ҳуқуқи ва эркинлигини кафолатлаш борасидаги ҳозирги сиёсати пировардида одамнинг шахс сифатида жамиятда ўз ўрнини топишига хизмат қилади.

Президентимизнинг “Жазо муддатини ўтаётган, қилмишига чин кўнгилдан пушаймон бўлган ва тузалиш йўлига қатъий ўтган бир гуруҳ шахсларни афв этиш тўғрисида”ги фармони ҳам ана шу сиёсатнинг изчил давоми, дейиш мумкин.

Тирик жон борки, ўз ҳаёти давомида хатога йўл қўяди. Беайб фақат Парвардигор, деб бежиз айтишмайди. Жамият инсонга ўз хатосини англаб етишга, хатодан хулоса чиқаришга ва нихоят келгусида бундай хатоларга йўл қўймасликка ўргатиши лозим. Ҳуқуқ-тартибот идоралари айнан шу вазифани бажармоғи лозим.

Фармон асосида афв этилган шахсларнинг ёши, жинси, миллати, ҳатто эътиқоди ҳам турлича. Уларнинг гуноҳи — ҳаёт синовлари олдида додираб қолгани, ёмон ишга қўл ургани. Шу

сабабли уларга нисбатан қонуний жазо тайинланган.

Лекин жазо муддати жараёни ҳам маҳкум ёки жавобгар учун синовдир. Улар таътиқлар эмас, балки замон ўзгаришига қараб, уйғонган виждонига таяниб ўз айбига иқрор бўлди, уэр сўрайди, муҳими, ўз ҳаракати қонунга зид эканини тушуниб етди. Шу боис, бу шахслар афв этилди, очиги, уларнинг ўз оиласига, жамиятга келгусида манфаат келтиришига ишонилди.

Дарҳақиқат, бундай тadbирнинг Рамазон ойида, Ҳайит байрами арафасида амалга оширилиши бежиз эмас. Чунки бундай пайтда ҳар бир киши ўз руҳиятини покламоғи ҳам фарз, ҳам қарз. Афв этиш ҳалқимизга хос одамийлик фазилятнинг аввали. Афв этилганлар энди бу ғамхурликни оқлаши, энг аввало, бундай хатони

такрор этмаслиги, аксинча, оиласига, ўз шаънига муносиб яшамоғи керак. Нафақат ҳуқуқ-тартибот идоралари, балки маҳалла, жамоатчилик ҳам афв этилганларга энди ҳамма қатори эркин фуқаро эканини англаб етишга қўмақлашмиш, бундайларни ижтимоий фойдали меҳнат ёки турмуш тарзига жалб этиши зарур.

Бахт — ўз оиласининг бағрида бўлганида

Гулистон АННАҚИЛИЧЕВА,
Олий Мажлис Сенати аъзоси

Кечиримлилиқ, бағрикенглик ҳалқимизнинг энг олижаноб фазилятларидан бири бўлиб, одамларни меҳр-оқибатли бўлишга, дўст ва биродарликда яшашга ундаган.

рак Рамазон Ҳайити арафасида ҳалқимизга хос меҳр-оқибат, эзгулик, хайр-саховат каби олижаноб фазилятларнинг ёрқин ифодаси сифатида “Жазо муддатини ўтаётган, қилмишига чин кўнгилдан пушаймон бўлган ва тузалиш йўлига қатъий ўтган бир гуруҳ шахсларни афв этиш тўғрисида”ги фармони эълон қилинди.

Ушбу фармонга кўра, 258 нафар маҳкум афв этилди. Шуларнинг 10 нафари қоралогистонликдир.

Шу кунларда афв этилганлар ўз оиласи бағрига қайтиб, муборак Рамазон Ҳайитини ўз туғилган маконда, дўстлари, оиласи бағрида нишонлашга муяссар бўлмоқда.

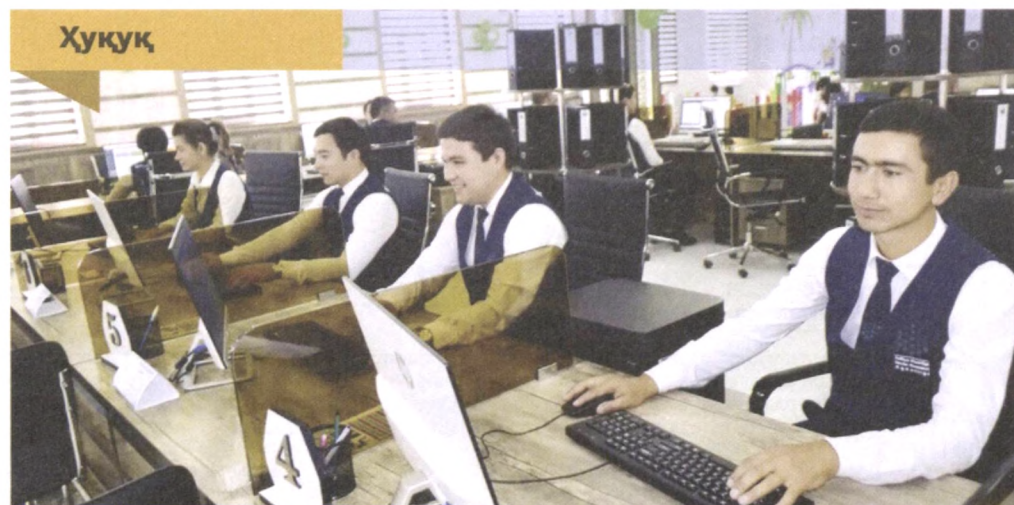
Уларга жамиятда ўз ўринларини топишлариға ҳар томонлама ёрдам берилади.

Кечиримлилиқ инсоннинг улуғ сифати

ларидан биридир. Улуғ бобокалонимиз, соҳибқирон Амир Темур тузуқларида ҳам “Менга ёмонлиқлар қилиб, бошим узра шамшир кўтарганлар, ишимга кўп зиён етказганларни ҳам, агар улар илтижо билан таъба-тазарру қилиб келсалар, хурматлаб, ёмон қилмишларини хотирамдан ўчирдим”, дейилиб, бағрикенглик, кечиримлилиқ фазилятлари улуғланган.

Бағрикенглик ва инсонпарварлик гоёси билан йўрилган бу фармон жамиятимизда инсон, унинг ҳаёти ва эркинликлари энг олий қадрият эканини яна бир марта тасдиқлади. Чунки мамлакатимизда инсон азиз, унинг қадр-қиммати ҳар нарсадан устун. Бугун афв этилганлар, кечирилганлар ўз қилмишларидан пушаймон бўлиб ҳаётга қўшиларканлар, ўзларининг шу Ватанга кераклигини ҳис қилиб, янги оруз-мақсадларга интилади, деб умид қиламиз.

Ҳуқуқ

ЯНГИ ВАЗИФАЛАР ЯНГИЧА МАСЪУЛИЯТНИ ТАЛАБ ЭТАДИ

Худойёр МЕЛИЕВ,
Адлия вазири ўринбосари

Номукамал қонунлар билан мукамал ҳуқуқий давлат тузиб бўлмайди. Шу сабабли қонун устуворлигига интилаётган ҳар қандай мамлакат, аввало, ўзининг ҳуқуқий тизимини ва қонунчилигини мунтазам такомиллаштириб боради. Тараққиёт ва ислохотлар самараси эса жамиятда қонун устуворлиги нақадар таъминланганлигига узвий боғлиқдир.

Адлия органлари ягона давлат ҳуқуқий сиёсатини юритувчи, изчил ва бир хил ҳуқуқни қўллаш амалиётини шакллантирувчи муҳим тизим ҳисобланади.

Сўнги йилларда Ўзбекистон адлия органлари ўз фаолиятини тубдан янгилаб, очиклик, шаффофлик билан фаолият юритмоқда. Ушбу тизим фаолиятининг самарадорлигини янада ошириш орқали ҳуқуқий давлат қуриш сари амалга оширилаётган ҳаракатларни янги босқичга олиб чиқиш давр талабидир.

Ушбу талабдан келиб чиқиб, жорий йилнинг 19 майда давлатимиз раҳбари томонидан “Давлат ҳуқуқий сиёсатини амалга оширишда адлия органлари ва муассасалари фаолиятини янада такомиллаштириш чора-тадбирлари тўғрисида”ги фармон имзоланди. Хужжат билан Адлия вазирлиги зиммасига бир қатор қўшимча вазифа ва функциялар юклатилди.

Жумладан, мониторинг ва таҳлил функциялари. Яъни адлия органлари эндиликда фуқароларнинг кундалик ҳаётида учрайдиган ҳуқуқий муаммоларни таҳлил қилиб боради, аниқланган камчиликларни бартараф этиш юзасидан янги қонун ҳужжатлари ишлаб чиқилади.

Сўнги йилларда мамлакатимизда 100 га яқин янги давлат идораси ташкил этилди ва улар зиммасига тегишли соҳаларда давлат сиёсатини юритиш вазифалари юкланди. Ҳўш, ушбу органларга юклатилган вазифа ва функциялар қай даражада бажарилмоқда, уларда номувофиқликлар ва бошқа идоралар функциялари билан такрорланган қулатилмаётгани, деган савол шу кунгача очик қолди.

Фармон билан маъмурий ислохотларнинг самарадорлиги ва натижадорлигини таъминлашга қаратилган уч босқичли тизим жорий қилинди. Унга кўра, ташкил қилинганга қамда 6 ой бўлган идоралар фаолияти ўрганилади ҳамда ўрганиш натижалари бўйича асосланган таҳлилий материаллар ва тақлифлар Президент Администрацияси ва ҳукуматга киритилади.

Адлия органларининг истиқболдаги режалари тасдиқланди

Таъкидлаш керакки, ҳозирги кунга қадар адлия органлари ва муассасаларини ўрта муддатли ва узоқ муддатли истиқболга қаратилган ривожлантириш стратегиясини белгилаб берувчи ягона ҳужжат мавжуд эмас эди. Янги фармон билан адлия органлари ва муассасаларининг кейинги истиқболдаги қуйдаги режалари тасдиқланди:

2020-2024 йилларда адлия органлари ва муассасаларини ривожлантириш концепцияси;

2020-2024 йилларда адлия органлари ва муассасаларини ривожлантириш концепциясини 2020-2021 йилларда амалга ошириш бўйича “йўл харитаси”;

2020-2024 йилларда адлия органлари ва муассасаларини ривожлантиришнинг мақсадли кўрсаткичлари (индикаторлари).

Янгича амалиёт инвесторларнинг мамлакатимизга ишончини мустаҳкамлайди

Ўзбекистоннинг суверен кредит рейтингини ошириш талабларидан бири ҳуқуқларни чекловчи нормаларнинг турли идоравий ҳужжатлар эмас, қонунлар билан белгиланиши ҳисобланади.

Шуни инобатга олган ҳолда 2020 йил 1 июлдан жавобгарлик белгилувчи меъёрлар фақатгина қонунлар билан ўрнатилди. Идоравий меъёрий-ҳуқуқий ҳужжатларда қўшимча тўлов ва йиғимларни белгилувчи нормаларни киритишга йўл қўйилмайди.

Жавобгарлик чораларини фақат қонунлар билан белгилаш ҳалқаро майдонда Ўзбекистоннинг маънавий яхшиланишга, инвесторларнинг мамлакатимизга ишончини янада мустаҳкамлашга хизмат қилади.

Идоравий ҳужжатлар ягона электрон тизим орқали қабул қилинади

Бугунги кунда идоравий норматив-ҳуқуқий ҳужжатлар қабул қилиш билан боғлиқ барча жараёнлар электрон кўринишда эмас, балки қозғода амалга оширилмоқда. Оқибатда ҳозирга қадар иш жараёнининг асосий қўзилиши, ортиқча қозғозлик ва замон талабларига жавоб бермайдиган бошқа самарасиз иш усулларидан фойдаланиб келинмоқда. Бу борадаги муаммоларни бартараф этиш ҳамда қонунчилигини тизимлаштириш ва ортиқча ҳуқуқий тартибга солишни камайтириш мақсада 2020 йил 1 июлдан 2021 йил 1 январгача идоравий меъёрий-ҳуқуқий ҳужжатларни қабул қилиш тўхтатилди.

Эндиликда босқичма-босқич барча жараёнлар ягона электрон тизимга бирлаштирилади.

Яна бир муаммо — қонунларда уларни амалга оширишнинг ҳуқуқий механизмлари билан таъминланмаган ҳаволаки нормаларнинг мавжудлиги ижтимоий муносабатларни тартибга солишда ҳуқуқий бўшлиқлар юзга келишига сабаб бўлмоқда. Мазкур муаммони бартараф этиш учун қонун ҳужжатлари лойиҳаларини тайёрлашда “пакет” принципи жорий қилинади.

Унга кўра, янги қонун лойиҳасини ишлаб чиқишда уни амалга оширишга қаратилган ҳаволаки нормалар янги қонун билан бирга ёки қонунда белгиланган муддатда ишлаб чиқилади ва қучга киради.

Вазирлик ва идоралар ўзлари томонидан қабул қилинган идоравий норматив-ҳуқуқий ҳужжатларга бир хил масаладаги ўзгариш ва қўшимчаларни битта ҳужжат билан киритади.

Юридик хизматлар кўрсатиш марказлари фаолияти йўлга қўйилди

Туман даражасидаги юридик хизмат ходимига 39 та функция юклатилган бўлса-да, амалда унинг ташкилотдаги вазифаси бор-йўғи буйруқлар ва шартномаларни ҳуқуқий экспертизадан ўтказиш (асосан, виза қўйиш), заруратга қараб суд мажлисларида иштирок этишдан иборат бўлиб қолмоқда.

Бу эса, ўз навбатида, уларни сақлаб туриш учун давлат бюджетидан ортиқча харажатларни талаб қилмоқда. Шуни инобатга олган ҳолда Наманган шаҳри ва Қарши туманида эксперимент тарихида шаҳар ва туман адлия бўлимлари ҳузурида давлат ташкилотлариға юридик хизматлар кўрсатиш марказлари ташкил этилмоқда. Келгусида ушбу тизимни республиканинг барча ҳудудларига татбиқ этиш юзасидан тақлиф қилинди.

Мазкур марказлар бюджетдан молиялаштирилмайдиган туман (шаҳар) давлат органлари ва ташкилотларининг юридик хизматлариға мавжуд штат бирликларини қисқартириш ҳисобига ташкил этилади.

Ҳуқуқий ахборот маркази ташкил этилади

Бугунги кунда қонун ҳужжатларини аҳоли ва ижрочиларға тулқ ва таҳлилий тарзда етказиб бериш бўйича ишлар талаб даражасида йўлга қўйилмаган. Ҳуқуқий ахборотни етказишда таъсирчан усуллар ва воситалардан кенг фойдаланилмапти.

Шу сабабли вазирлик ҳузуридаги “Адолат” ҳуқуқий ахборот маркази” давлат муассасаси, “Инсон ва қонун” газетаси таҳририяти” ДУК ҳамда “Ҳуқуқ ва бурч” журналы таҳририятини бириштириш йўли билан уларнинг негизда “Адолат” миллий ҳуқуқий ахборот маркази ташкил этилди.

Мазкур фармонда белгиланган янги вазифалар ва функциялар адлия органлари ва муассасаларининг маъсулиятини янада оширади. Мамлакатимизда амалга оширилаётган ислохотларни ҳуқуқий таъминлашда янги марраларни забт этишга замин яратди.

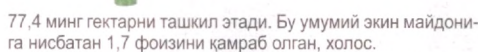

Орамизда ҳаёт йўлларида билиб-билимай адашган, жиноят ботқоғига тушиб, тинч ва хотиржам ҳаётдан айрилиб, яқинларидан узоқлашиб қолганлар бор. Уларға тўғри йўл кўрсатиш, агар ўз қилмишларидан пушаймон бўлсалар, кечирив ва тинч ҳаётга қайтариш ҳар доим долзарб масала бўлиб келган.

Куни кеча Президентимизнинг мубо-

унинг ҳар томчиси қадрланиши керак

Маълумотларга қараганда, ҳозирги кунга қадар юрти-
мизда 130 минг гектар майдонда сув тежовчи технология-
лар жорий этилган, шундан томчилатиб суғориш тизими

— Президентимиз Олий Махлусга Мурожаатномада энг муҳим соҳалар қаторида сув ҳўжалигига ҳам тўхталиб, ресурс тежайидан технологиялари амалиётга кенг татбиқ этиш бўйича аниқ вазифаларни белгилла берди, — дейди Сув ҳўжалиги вазирлиги Сув тежовчи технологиялари жорий этиш бошкармаси бошлиғи Рустам Қаршиев. — Шундан келиб чиқиб, жорий йилда республикамиз бўйича 44 минг гектардан зиёд майдонда илгор сув тежовчи технологиялар, жумладан, 24,8 минг гектар пахта майдонида томчилагиб суғоришнинг замонавий тизими жорий қилиниши режалаштирилган. Сувни тежайидан технологиялари қўллаган кластер ва фермер ҳўжаликларига давлат томонидан молиявий мадад берилаётгани суғоришнинг тежамкор усуллари н оммалаштиришга хизмат қилади.

11,3 минг гектар майдонда 193 млрд. сўм, шундан, 104,7 млрд. сўм пахта хомасёсини етиштирувчиларнинг ўз маблаглари, 88,3 млрд. сўм тижорат банклари томонидан берилган кредитлар ҳисобидан пахта етиштиришда томицлятиб суро-риш технологияси жорий қилинган. Бунинг натижасида 40,2 млн. куб метр сўв тежалишига эришилди ва бу 6 минг гектар майдонда тақро-рий экинлар етиштириш имкони-ни берди, минерал ўғитлардан фой-даланиш ҳажми 8,4 минг тоннадан 6,7 минг тоннага қисқарди (20%), ёнилғи-мойлаш махсуслатлари сар-фи 2,6 минг тоннадан 1,7 минг тон-нага камайди (35%), ишлаб чиқ-ариш харажатлари оптималлашиб, 9,4 млрд. сўмдан 3,7 млрд. сўмга қисқарди (60%), пахта майдон-ларида ҳосилдорлик гектарига ўртача 45-60 центнерни ташкил этди (2018 йилда 28-40 центнер бўлган).

Президентимизнинг 2019 йил 25 октябрдаги “Қишлоқ ҳўжалигида сув теҳовчи технологияларни жорий этишни рағбатлантириш механизмларини кенгайтириш чора-тадбирлари тўғрисида”ги қарорига мувофиқ, имтиёзлар экин тури, суғориш технологияси ва ернинг бонитет баллидан келиб чиққан ҳолда ажратилади.

— Томчилатиб сугориш тизимлари учун гектарига 8 миллион сўм, ёмғирлиб сугориш тизимлари учун 4 миллион сўм, дискретлиб сугориш учун 1 миллион сўм миқдорда молиявий кўмак берилади, — дейди Рустам Каршиев.

— Тадбиркорлик фаолиятини қўллаб-қувватлаш давлат жағмамаси маблағлари ҳисобидан пахта ҳомашёси етиштирувчиларга томчилатиб сугориш тизимларини қуриш, реконструкция қилиш ва уларнинг бутловчи қисмларини сотиб олиш учун ажратиладиган кредитлар бўйича физ. ҳаражатларга тижорат банклари томонидан белгиланган физ. ставкасидан бир гектарга 20 миллион сўмдан ошмай-диган қисмининг 10 фоизи, хорижий валютадаги кредитлар учун — 3 фоизлик пунктдан ошмаган миқдорда қўллаб бериладими.

Айни чоғда тежамкор технологияларни жорий этиш ишлари доирасида тузилган импорт шартномалари мажбурий тартибда экспертизадан ва рўйхатдан ўтказилмаиди.

Ўзбекистон Марказий Осиё минтақасида энг йирик суғориладиган майдонга эга мамлакат ҳисобланади. Ҳозирда 4,3 миллион гектар ерда деҳқончилик қилинади. Ўшбу экин майдонларини суғориш, қолаверса, ичимлик эҳтиёжлари дарё ва қўлларнинг чўчуқ сув ресурслари билан узвий боғлиқ. Республикамиз эҳтиёжлари учун Орол денгизи минтақасидаги Амударё ва Сирдарё хавзаларида ҳар йили шаклландиган ўртача 116 млрд. куб метр сув ресурсларининг 52-54 млрд. куб метр қисми, демакки қарийб ярми ишлатилди.

— Сўнгги йилларда Марказий Осиё давлатларида, хусусан, Ўзбекистонда сув кам бўлган йиллар тез-тез тақдорланмоқда, — дейди Сув ҳўҳўлиги вазирлиги Сув ресурслари ва сувдан фўйдаланиш бошқармаси бошлиғи ўринбосари Абдуворис Тошўулатов. — Мисол учун, 2000 йилларга қадар ҳар 6-8 йил ичيدا сув тақчиллиги кузатилган бўлса, охириги вақтларда бу ҳўлатга ҳар 3-4 йилда дам қўлинимоқда. Бунинг таъсирида 2018 йилда Ўзбекистон бўйича умумий сув тақчиллиги 3 миллиард куб метрни ташкил этган бўлса, 2020 йилда бу миқдор икки бараварга ортиши кутилмоқда. 2030 йилга бориб, бу кўрсаткич 7 миллиард куб метр, 2050 йилга қадар эса

13-15 миллиард куб метрга етиш эҳтимоли бор. Бундан ташқари, ҳаво ҳароратининг кўтарилиши натижасида қишлоқ ҳўжалиги экинларини сугориш меъёрлари 2030 йилга бориб 5 фоиз, 2050 йилда 7-10 фоиз ошиши тахмин қилинмоқда.

Лекин ортиқча хавотирланиш, олдидан тахликага тушиш ва ҳулоса чиқариш шарт эмас. Кейинги йилларда қиш мавсуми кам ёгин бўлса-да, баҳорда ёғингарчилик яхши шарт бўлади. Гидрометеорология хизмати маъ-ки 2020 йилда қутилаётган сув миқдори меъ-ёрга нисбатан Оҳангарон, Қорадەرё ва Фар-гона водийси шимолдаги дарёлар, Сурхондарё ва Қашқадарё ҳавзаларида 80 фоиз, Вахш, Зарафшон, Норин, Чирчик дарё ҳавзаларида 85 фоиз, Фаргона водийси жанубидаги дарё-лар ҳавзаларида 90 фоиз атрофида бўлиши-ни прогноз қилляпти.

Республика буйича вегетация мавсумида қишлоқ хўжалиги экинчилари суғориш учун етиштириладиган сув миқдори 6 млрд. 495 млн. куб метрни ташкил этиши кутилляпти. Бу миқдорни қоплаш учун, биринчи навбатда, сувни бошқариш тизимини янада такомиллаштириш, сув истеъмолчилари уюшмаси ва энг кўпи тизимдаги каналлар, сув иншоотларини оператив назорат қилиш чоралари кўрилади.

Шу йилнинг 10 апрель куні утказилган видеоселектор йиғилишида давлатимиз раҳбари томонидан сувни қишлоқ баробар иқтисод қилиш чораларини кўриш заруриғи таъкидланиб, Суғориш қўлғалиғи вазирлиғи зиммасига ушбу ҳаётій ресурслнинг аниқ ҳисоб-қитоб қилиш асосида ажратилишини таъминлаш, бу йил 150 минг гектар майдонда сув тежовчи, шу жумладан, 44 минг гектарда томчилатиб суғоритх техник қўлғалиғларини жорий қилиш вазифаси қўлатилди.

Сув тежовчи технологияларнинг классификацияси қурилма ва жиҳозлари маълум бўлганда, уларнинг қўлланилиш лабиматиксиз четдан олиб келинадими? Тандемга айна баҳор мавсумига тўғра келганлиги, сув тежовчи технологияларни ишлаб чиқариш бўйича илгори мамлакатларда ишлаб чиқаришларнинг ўзгаришларини, минтақамиздаги ҳаётини қарор транзит йўллари ёпилганлигини, босиб, бизга зарур қурилма ва жиҳозларнинг ўз вақтида етиб келиши юзасидан хавотирлар пайдо бўлди.

урин қолдирмади. Аввало, 720 гектар майдонда томчилатиб ва 60 гектар майдонда ёмғирлида сугориш технологиясига мўлжалланган ускуналар, кейинчалик эса қолган қурилма ва жиҳозлар ҳам хориждан келтирилди. Бугунги кунда кластер ва фермер хўжаликларининг 16 899 гектар пажта майдонларида томчилатиб сугориш технологиясини қурилиш-монтаж ишлари жадаллик билан олиб бориляпти. Ғузани биринчи сугориш ишлари бошлангунга қадар республикамиз бўйича қарий 25 000 гектар майдонда томчилатиб сугориш технологиясини ўрнатилди.

— Бугунги кунда сув ҳўжалиги объектларини бошқаришни замонавийлаштириш, сувни назорат қилиш ва унинг ҳисобини юритиш тизимини автоматлаштириш ҳам устувор аҳамият касб этмокда, — дейди Ахборот-тахлил ва ресурс маркази директори ўринбосари Одилбек Тоиров. — Шу боис, асосий сув объектларига "Ақлли сув" тизими жўрий типлари Корей Республикаси

халқаро ҳамкорлик агентлиги грант маблағи ҳисобидан молиялаштирилётган лойиҳа доирасида 2020 йил давомида яна 90 та объектда мазкур тизим жорий қилиниб, уларнинг умумий сони 150 тага етказилади.

Бундан ташқари 2020 йилда 10 та, 2021 йилда 20 та, 2030 йилгача эса 100 та сув ҳужайми объектларини бошқариш жараёнлари ва суви на зорат қилиш ишлари автоматлаштирилган тизимга ўтказилади. Кейинги пайтда ўзлаштирилаётган ичма ич хорижий инвестицияларнинг муайян қисми тармоқлари бетонлаштиришга йўналтирилмоқда. 2020 йилда жами 6 та инвестиция лойиҳаси доирасида 186 млн. долларлик хорижий кредит маблағи ўзлаштирилиши кўзда тутилган.

Ҳақиқатан, қишлоқ хўжалигида су-
ни тежашга қаратилган ишлар кўла-
ми кенг, шунга яраша маблағ режалаш-
тирилган, рағбат ва имтиёзлар кўзда
тутилган. Гап уларни ўз вақтида амал-
га ошириб, кубометр ёки литрларнинг
эмас, балки бир грамм-томчи сувнинг

исроф бўлмаслигини таъминлашда қўляпти. Президентимиз 22 май куни Андижон вилоят ва туманлар ҳокимлари, иқтисодиёт тармоқлари раҳбарлари иштирокида ўтказилган йиғилишда ҳаммамнинг кўнглидаги шундай гапни айтди:

“Статистик рақамлар билан шу пайтгача тўғри йўналиш қилиб бўлмади, халқимиз манфаат кўрмади. Тақлифлар туманлардан, одамларнинг узидан чиқishi керак. Вазирлар, раҳбарлар кабинетда эмас, худудларда, узоқ қишлоқларда ишлаши зарур. Шундай оғир шароитда фидойи бўлмаган раҳбар — хиёнаткор. Шу халқ учун ойлик олиб юриб-сизлар. Давлат идораси вакили халққа қанча яқин бўлса, жойларда шунча натижа бўлади, адолат мезони таъминланади.”

Изоҳга ҳоҷат бўлмаса керак. Бу фикрлардан суви тежовчи технотологияларни жорий этиш билан шуғулланётган барча раҳбар-мутахассислар ҳам қанча тез ва тўғри хулоса қиларса, аввалги ҳатолар такрорланмайди, ишда натижа бўлади, сифат ва самара адолат мезонига айланади.

Айни кунларда самарқандлик
пиллакорлар мавсум давомида
49 350 қути ипак куртидан 2 714
тонна қимматбаҳо саноат хомашёси
етиштириш мақсадида астойдил
меҳнат қилмоқда.

Ҳозирга қадар оилавий пудратчилар билан ички меҳнат шартномалари тузилди. Вилоятдаги 5051 та оилавий пудратчи томонидан 39215 қўти хорижий, 10135 қўти маҳаллий ипак қурти карантин тартибларига қатъий риоя этилган ҳолда парвартишланмоқда.

Вилоятимизнинг айрим ҳудудларида ҳосил териш ишлариغا пухта тайёргарлик кўрилмоқда. Мавсум давомида ҳар бир оилавий пудратчи ҳамда касаначига ипак қурти билан биргаликда 250 минг сўмдан нақд пул (аванс) маблағлари ҳисобланиб, жами 12 миллион 614 миллион сўм маблағ тарқатилади.

Бугунги кунда вилоятда 7 та кластер корхона ташкил этилган бўлиб, пилла етиштиришдан тайёр маҳсулот ишлаб чиқаришгача бўлган жараён шу корхоналарда амалга оширилади.

туманларидаги фермер хўжаликлари ҳамда касана-чиларга 10733 қути ипак қурти, “Элбек ТРЖ” МЧЖ томонидан Пастдарғом, Самарқанд ва Жомбой туманларидаги фермер хўжаликлари ҳамда касаначиларга 10449 қути ипак қурти шартномалар асосида тарқатилди. Айни пайтда ушбу ипак қуртининг асосий қисми дилла ўнати асосидаги тугибди.

— Пилла этиштириш мавсумида қатнашаётган 50051 та оилавий пулратчи билан меҳнат шартномаси тузилган, — дейди Самарқанд ҳудудий "Агропилла" МЧЖ раиси Едгор Жураев. — Бу эса пандемия шариоитида ишсиз қолган фуқаролар бандлигини таъминлашда қўл келаяпти. Чунки пилла этиштириш орқали камбағалликнинг олдини олиш, кам таъминланган оилаларни муҳофиза қилиш билан бирга, қишлоқ аёллари иш билан таъминланади. Қолаверса, пилла парваришида ишлаётганларга 250 минг сўмдан буюрак пули, ун, ёғ, шакар сингари унлаб турдаги озиқ-овқат маҳсулотлари тарқатилади.

Шу ўринда таъкидлаш мумкинки, пиллакорларнинг моддий манфаатдорлиги таъминланганлиги соҳада эришган ютуқларнинг энг асосий омилларидан биридир. Айниқса, ҳар бир пиллакорнинг пилла боққан мавсуми йиллик иш стажи сифатида эътироф этилиши соҳа фидойилари учун муносиб имконият бўлди. Чунки ҳозирги пандемия шароитида ишсиз қолган фуқаролар бандлигини таъминлашда мазкур соҳанинг ривож топishiда муҳим аҳамият касб этди.

Украина мева-сабзавотчилик уюшмаси, Fruit-Inform халқаро таҳлил лойиҳаси ҳамда Молдова FARM қишлоқ хўжалиги маҳсулотлари ишлаб чиқариш федерацияси билан ҳамкорликда ташкил этилган тадбир "Олмачилик таҳлиллари" мавзусига бағишланди.

Онлайн мулоқотда маърузачилар олма болгарили совуқ уриши оқибатида юзага келган муаммоларни бартараф этиш чоралари, баҳорги ноқулай об-ҳаво шароитининг махсуслот сифати ва ишлаб чиқаришга таъсири ҳамда бошқа долзарб масалалар ҳақида сўз юритди. Хусусан, россиялик спикер мамлакатдаги олма махсуслигини 20-30 фоизи, молдовалик мутахассис эса мамлакатнинг шимолий худудларида 50-60 фоизгача олма ҳосилини совуқ ургани кайд этди.

— Олма Ўзбекистонда энг кўп етиштириладиган ва истеъмол қилинадиган мевадандан бири.

— деди "Fruit House Organics" компанияси директори, интенсив боғдорчилик бўлима мухассиси Шухрат Абборов. — Республикамиз бўйлаб 10 минг гектар майдонда олма парваришिलाб, ҳар йили 1.2 миллион тонна атрофиди ҳосил олинади. Уларнинг 15 минг гектари интенсив боғлар. Уларда, асосан, "Голден делис", "Симиренко", "Старкримсон", "Гренин Смит" ва "Гала" анъанавий олма навлари етиштирилади. Мамаклатимизда ҳар йили 15 минг тонна олма экспорт қилинади. Улар, асосан, меванинг эрталишар навлари бўлиб, урта ва кечпишар навлар кўпроқ ички бозорда сотилади. Ўртаимизда олмани то янги ҳосил териб олинадиган июнь ойига қадар саклашга мўлжалланган совхотхоналар базаси мавжуд.

Жонли мулоқот тарзида ўтган онлайн конференцияда иштирокчилар ўз соҳасининг малакали мутахассисларидан қизгин маърузалар тинглаш билан бирга, ўзларини қизиқтирган саволларга жавоб олиш имкониятига эга бўлди. Хорижлик экспертлар эса ҳамкорликдаги бу каби учрашувларни келгусида ҳам давом эттириш истигина билдириди.

ФАРМАЦЕВТИКА ВА ХАЛҚ ТАБОБАТИ:

янгиланиш бўсағасида

Санобар ЖУМАНОВА

Мамлакатимизда коронавирус билан боғлиқ вазият кундан-кунга барқарорлашиб бориши, халқаро экспертлар таъкидлаганидек, Ўзбекистон тўғри йўлда эканини кўрсатди. Пандемияга қарши кураш мамлакатимизнинг тиббиёт ва фармацевтика соҳаларидаги имкониятини ҳам намоён этди. Юртимизда коронавирусга қарши қўлланаётган дори воситаларининг 90 фоиздан ортигини маҳаллий ишлаб чиқарувчилар етказиб бермоқда. Бу фармацевтика соҳасининг ишлаб чиқариш салоҳияти юқорилигидан далолат. Ўзбекистонда, соҳа ҳозир тўб бурилиш, янада юксалиш палласида турибди. Бунинг "Tashkent Pharma Park" фармацевтика кластери қурилишига старт берилгани, вируста қарши препаратлар яратиш, халқ табobati ривожига қаратилган эътибор мисолида аққол кўришимиз мумкин.

Вирусга қарши маҳаллий препаратлар

Сўнгги йилларда маҳаллий фармацевтика маҳсулотларининг тор асортименти ички бозор эҳтиёжларини қондираётгани ва импортга ҳаддан ташқари боғлиқ қилинган ҳужжат бўлганини бугун ҳаётнинг ўзи кўрсатиб турибди. Шу фармонга қараб, 2019-2021 йилларда мамлакатимиз ҳудудидида ишлаб чиқариш маҳаллийлаштириш тавсия этилган препаратлар гуруҳлари таркибига вирусларга қарши ва иммунобиологик дори воситалари ҳам киритилган эди. Бугун бу каби чора-тадбирларнинг ўз ўрнида амалга оширилганини ҳаётнинг ўзи кўрсатиб турибди. Масалан, ўтир респиратор вирусини инфекция ташқиси билан оғирган беморларда тана ҳароратининг муътадиллашуви, яллиғлини белгиларининг йўқолиши ҳамда бошқа асоратлар қайтарилиши таъминловчи "Рутан" препарати мамлакатимизда яратилган. Хитойлик мутахассислар препаратнинг коронавирусни гидролаза орқали ингибирлаш даражаси 78,3 фоизга тенглигини аниқлади. Шу билан бирга, улар табиий доривор ўсимлик — ошловчи тотим (сирка дарахти) асосидаги хомашёдан тайёрланган сабабли қўшимча ва ноқуя таъсири йўқлиги, токсиклик даражаси нисбатан паст бўлгани учун вирусларга қарши қўлланаётган бошқа дори воситаларига нисбатан "Рутан"нинг самараси юқори бўлиши мумкинлиги хусусида ҳулоса берди. Бу ҳам вирусларга қарши самарали препаратлар олдиндан яратилганини кўрсатди.

Уч йилда қирққа яқин ҳуқуқий-меъёрий ҳужжат

Президентимизнинг 2019 йил 30 декабрдаги қарорига биноан, 2020-2024 йилларда Ўзбекистон Республикасининг фармацевтика тармоғини ривожлантириш концепцияси қабул қилинди. Бундан мақсад — мамлакатда дори-дармон ҳавфсизлигини таъминлаш, фармацевтика секторини модернизациялаш, чуқур илм талаб қиладиган ва юқори технологияга асосланган янги ишлаб чиқариш тармоғини яратиш, фармацевтика маҳсулотлари ва хизматлари экспортини ошириш, илгор илмий ва технологик ишланмаларни рағбатлантириш ва ташқи бозорга қарамликни камайтиришдир. Бундан ташқари, охириги уч йилда фарма-

цевтика соҳасини ривожлантиришга қаратилган қирққа яқин ҳуқуқий-меъёрий ҳужжат қабул қилинган. Уларнинг барчаси тармоқдаги ишловларга юқори суръат бағишлади.

— Фармацевтика соҳасида охириги уч йилда жуда катта ўзгаришлар юз берди, — дейди Фармацевтика тармоғини ривожлантириш агентлиги директори Сардор Қариев. — Соҳада йиллар давомида йиғилиб қолган муаммолар ечилиди. Бюрократик тўсиқлар олиб ташланди. Дори воситаларини ишлаб чиқарувчиларга берилаётган имтиёзлар авазига препаратлар нархи арзонлашди. Утган йили фармацевтика маҳсулотларини ишлаб чиқариш ҳажми 1,5 баробар ўсиб,

2 триллион сўмни ташкил этди. Охириги уч йилда ишлаб чиқариш ҳажми ўртача 20 фоиз ошган. Маҳсулотлар сифатини таъминлаш мақсадида халқаро стандартлар жорий этилмоқда. Дори воситалари ва тиббиёт бўумларини рўйхатдан ўтказиш муддати қисқартирилди, божхона тўловларидан озод қилинди. Экспорт учун имкониятлар кенгайтирилди. Сўнгги икки йилда 53 та янги фармацевтика корхонаси ташкил этилди. Бу йил 240 турдаги янги дори воситаси, 45 турдаги тиббий бўум ва техникани маҳаллийлаштириш кўзда тутилган. Жиззах, Бўстонлик, Паркент, Андижонда эркин иқтисодий зоналар фармацевтика учун мўлжаллаб очилган.

Президентимизнинг шу йил 27 мартдаги "Аҳолининг дори воситалари, тиббий бўумлар, тиббий техника ва энг зарур товарларга бўлган эҳтиёжини таъминлашга доир қарорига қўра, коронавирус инфекцияси тарқалишига қарши курашиш мақсадида дори воситалари, тиббий бўумлар, тиббий техника, уларни ишлаб чиқариш учун ишлаб чиқариш материаллари ва субстанцияларнинг нархини сунъий ошириш ҳамда сунъий танқислик ва юқори талабни вужудга келтиришга йўл қўймаслик устидан қатъий назорат ўрнатилди. Меъёрий-ҳуқуқий ҳужжатлардаги мустаҳкам ҳуқуқий асос соҳа тараққиётини таъминламоқда.

Янги кластер имкониятлари

Юқори сифатли дори-дармон, тиббий маҳсулот ва техник воситаларни ишлаб чиқариш жараёнини оддий лабораторияда ташкил этиб бўлмайди, бунинг учун махсус инфратузилма талаб этилади. Сабаби, фармацевтика санаятини юқори технологияларсиз йўлга қўйиш мушкул. Тошкент вилоятининг Зангиота туманида ташкил этилаётган фармацевтика кластери бу масалага ечим бўлмоқда. Илмий, клиник ва клиник давргача бўлган муолажалар учун дори-дармон воситалари ишлаб чиқарадиган секторлардан иборат санаят зонаси ҳамда технопаркда фармацевтика компанияларининг инновацион дори воситаларини тайёрлаш учун барча шарт-шароит яратилди.

— Замоनावий фармацевтика соҳасида мураккаб кимёвий таркибли эмас, табиий ва ҳавфсиз дори-дармон воситаларига эҳтиёж ортимоқда, — дейди Тошкент фармацевтика институти профессори, фармацевтика фанлари доктори Ҳожиасрор Қомиллов. — Аждодларимиз қўллаган ва ҳали яхши ўрганилмаган доривор ўсимликлар асосида халқимиз саломатлигини мустаҳкамлашга хизмат қиладиган, арзон, самарали дориларни яратиш олимлар олдида турган долзарб вазифадир. Шу кунгача Ўзбекистон Фанлар академиясининг Ўсимлик моддалари қимёси институти, Биоорганик қимё институти, Ўзбекистон Миллий университети, Тошкент фармацевтика институти ва бошқа илмий муассасалар томонидан юртимиз табиатида учрайдиган, ноёб фармакологик таъсирга эга биологик фаол моддалар сақловчи бир неча ўнлаб

ўсимликлар аниқланган. Улар асосида қўллаб оригинал дорилар яратилган. Аммо уларнинг кўпи тиббиёт амалиётига етиб бормаган. Бунинг сабабларидан бири ишлаб чиқариш учун шу дорилар таркибига кирувчи биологик фаол моддалар сақловчи доривор ўсимликлар захирасининг камлиги, шунингдек, ишлаб чиқарувчи корхоналарнинг мазкур ўсимликлар асосида дори воситаларини ишлаб чиқаришга етарлича эътибор қаратмаётгани, чет элдан келтирилаётган тайёр суспензиялар асосида дори ишлаб чиқариб, фақат фойда олишни кўзлаётганидир. Оқибатда институти миз илмий жамоаси томонидан ўрганилган доривор ўсимликлардан дори воситаларини олиш ва амалиётга жорий қилиш жараёнида бироз қийинчилик вужудга келаётган эди. "Tashkent Pharma Park" инновацион илмий-ишлаб чиқариш фармацевтика кластери ташкил этилиши изланишларимиз натижаларини амалиётга жорий этишда кўпчилик бўлади, деб ишонамиз. У ерда тадқиқот олиб бориш билан бирга, изланиш натижаларини амалиётга жорий этиш мумкин.

Фақат "илмий шаҳарча"да фаолият юритувчи ишлаб чиқариш корхоналари хориждан кириб келаётган дори воситалари ўрнини босувчи, табиий таркибли воситалар ишлаб чиқарилишини таъминлаш, бу масалага бирламчи эътибор қаратиши керак. Зарур бўлса, фармацевтика корхоналари фаолиятини лицензиялашда, ҳеч бўлмаса, беш йилда битта маҳаллий доривор ўсимлик асосидаги препаратни ишлаб чиқариш талабини киритиш керак. Шундаги-

на чет элдан 80 АҚШ доллариға харид қилинаётган дорини юртимизда 5 минг сўм қийматида ишлаб чиқариш мумкин. Олимларимизда доривор ўсимликлар асосида янги препаратлар тайёрлаш бўйича инновацион ечимлар қўл. Хусусан, қанд касаллигини даволовчи оқбаш, яллиғлинишга қарши Иван чой, қондаги холестеринни меъёролаштирувчи ер бағирлаган темирткикан, иммунитетни кўтарувчи сунбул каби ўсимликлар ху-сусятлари тадқиқ этилган. Шунингдек, тубулги баргли бўймодарон, қизилмия, тирноқкул, аччиқ шувук, арслонқўйруқ, валериана ва бошқа ўсимликлар асосида жигар хасталиги, меъда ва ўн икки бармоқли ичак яраси касалликларига ҳамда қўллаб хасталиклари даволовчи ноёб дори воситаларини ишлаб чиқариш мумкин. Институти миз олимлари хориждан келтирилаётган "Вамелан", "Персен" каби дори воситалари ўрнини босувчи "Седарем" ни ҳафдори, настойка, капсула шаклида ишлаб чиқарувчиларга тақдим этишга тайёр.

Халқ табobati — истиқболли йўналиш

Ўзбекистон флораси жуда бой. Табиатда мавжуд неъматлардан фармацевтика санаятида кенг фойдаланиш зарур. Республика ҳудудидида ўсадиган доривор ўсимликларнинг 750 тури доривор ҳисобланиб, улардан 112 тури илмий тиббиётда фойдаланиш учун рўйхатга олинган. Шундан 70 тури фармацевтика санаятида фаол қўлланилмоқда. Ўзбекистон Республикаси Президентининг шу йил 10 апрелдаги "Еввойи ҳолда ўсувчи доривор ўсимликларни муҳофаза қилиш, маданий ҳолда етиштириш, қайта ишлаш ва мавжуд ресурслардан оқилона фойдаланиш чора-тадбирлари тўғрисида"ги қарори доривор ўсимликлар етиштириш ва қайта ишлаш жараёнини ривожлантиришга хизмат қиладди.

Бугун илм-фан қанчалик тараққий этмасин, халқ табobatiдаги оддий тавсиялар ўз аҳамиятини йўқотгани йўқ. Мисол учун, Россия Соғлиқни сақлаш вазирлиги натрий хлорид(ош тузи)ни коронавирус профилактикаси учун тавсия этилган дорилар рўйхати-га киритди.

— Буюк аждодимиз Абу Али ибн Сино юқумли касалликларни даволашда ошловчи ва антисептик хусу-сятларга эга гиёҳлардан кенг фойдаланган, — дейди биолог Шоҳида Султонова. — Хусусан, қадимдан қондаги вирус ва захарли хилтларни тозалашда парманач томлари ҳамда қалампирмунчоқ қайнатмаси иш-латилган. Қалампирмунчоқ ноёб ва

қимматбаҳо ҳисобланиб, уни ҳар кунги оғизга солиб юриш турли юқумли касалликлардан ҳимоя қилган. Унда кучли антисептик моддалар мавжудлиги сабабли вирусларни ўлдириш хусусятига эга. Бу ўсимликлар озуклар айнимаслиги учун узок сафарларда фойдаланилган. У шамоллаш ва гриппга қарши ҳам фойдали. Шу боис, момоларимиз уни чойга 4-5 донадан солиб ичган. Саримсоқтёз, пиез, занжабид, зирк, ўсма каби ўсимликлар ҳам халқ табobatiдаги вирусларга қарши ишлатилган.

Булардан қўриниб турибдики, гиёҳлар билан даволаш арзон, ҳавфсиз ва самарадорлиги билан аҳамиятлидир. Келажакда табиий дори воситаларига эҳтиёж ошиб бориши прогноз қилинмоқда. Шу сабабли мамлакатимизда доривор ўсимликлар плантациялари барпо этилиши, зарур ўринларда фитобарлар ташкил этилиши белги-ланган. Бу каби ишловларнинг бар-часидан қўлланаётган мақсад битта — халқимиз саломатлигини асрашдир.

Долзарб мавзу

COVID-19 башар аҳлининг ягона келажаги ва қисмати каби кўринган глобаллашши жараёнига бошқача нуқта назардан қараш сабоғини берди. Қўсқа муддатда энг кичик ўлкалардан тортиб, энг кудратли давлатларгача таҳдид солган бу вирус дунё тараққиётининг ягона шакли бўлган глобаллашувнинг барқарор ва ўзгармаслиги хусусидаги иллюзияларга барҳам берди. Санокли кунларда кишилар, товар ва капиталнинг эркин қўчиши тўхтади, ҳар бир давлат ўз чегараларини ёпиб, ватандошларини ҳимоя остига олиши, одамларнинг ойларга етадиган озиқ-овқат ва дори-дармонни харид қилиб, уларига қамалиб олиши глобализация жараёнининг инсониятга ҳавф солувчи таҳдидлар қаршисида ожиз эканини кўрсатди.

Пандемия шахсий ва миллий ҳавфсизлик, жисмоний ва ижтимоий соғломлик XXI асрда ҳам асосий қадрият экани ҳамда бу қадрият учун шахслар, жамятлар ва давлатлар ҳар қандай қадамларни қўйишга тайёрлигини тасдиқлади.

ПАНДЕМИЯДАН ОЛИНГАН САБОҚ

ёхуд келгусида олдимизда турган муҳим вазифалар хусусида

Рустам ХОЛМУРОДОВ,
Самарқанд давлат университети ректори, сенатор,
Жўлибўй ЭЛТАЗУРОВ,
СамДУ филология факультети декани, профессор

Пандемия бутун дунёда сиёсий, иқтисодий, ижтимоий муносабатларга бўлган қарашларни ўзгартириб, инсониятни сергак тортирди. Халқимиз ўз тарихида бир неча бор намоён қилганидек, давлат ва жамят бир тан, бир жон бўлиб ҳаракат қилса, ҳар қандай оғир вазифани ундашиш ва энг оғир синовларни ҳам енгиб ўттиши мумкинлигини яна бир бор исботлади.

ди (энг ривожланган Фарб мамлакатлари ҳам вирус қутқирган одамларнинг тахминан 35 фоизини стационар даволашга жалб қила олдилар, ҳоло). Бундай тиббий хизматларни таъминлай оладиган мутахассисларни тайёрлайдиган олий таълим муассасаларида фундаментал фанлар негизини жиддий қўлайтириш самаралароқ бўлади. Шу нуқтаи назардан қараганда, тиббий таълим ва нафақат тиббий, аграр, айрим муҳандислик-технологик йўналишлар ҳам жиддий микро ва макротузилмавий ишловларга муҳтож.

Карантин даврида болаларимизнинг билимсиз қолиб кетмаслиги, таълим даргоҳларидан, дарсдан, китобдан ўзқолашиб кетмаслик чоралари қўрилди. Мамлакатимиз телеканаллари орқали уларга масофавий таълим берилмоқда. БМТнинг иxtисослашган фан, талим, маданият муассасаси — ЮНЕСКО Ўзбекистоннинг бу борадаги қадамини олишларида ва бошқа мамлакатларни ўрнат олишга қачқирди. Бу қувонарли ҳол, албатта.

Табиики, кейинги икки ой ичида ўқувчилар ва талабаларни масофали таълим усули билан ўқитиш тажрибаси ҳали бу борада олдимизда катта вазифалар турганини ҳам кўрсатди.

Масофали таълим самарадорлиги, биринчи навбатда, талаба мустақил билим олиш қўниқмасининг шаклланишига даражасига боғлиқдир. Бу қўниқмани боча ва мактабдан бошлаб синдириш керак. Афсуски, талабаларимизда бу ўқув ҳозир анча саёз. Қайд этиш кераки, мустақил билим олиш қўниқмасини шакллантириш нафақат масофавий таълимнинг, балки аънавий таълимнинг ҳам асосий муаммоларидан биридир. Негаки, мустақил ўқиб-ўзлаштиришга ўрганилмаган талабада ижодий ва креатив (яратувчи) тафаккур шаклланиш қўлаверди. Бунинг учун, биринчи навбатда, оилада ва жамятда ўқийдиган мақсад дипломи олиш эмас, балки шахсининг жамятдаги ўрни ва истиқболни белгилайдиган билим ва қўниқмаларни эгаллаш, деган тушунча ҳукмрон бўлиши керак. Ҳозирда таълим бериш, дарсларни ташкил этиш, фан дастурлари, "уй вазифалари" мажмуаси тарихий талабанинг мустақил билим олишга ундайдиган шаклда бўлмоғи керак. Бу эса ўқитувчилардан катта касбий-услубий маҳорат ва мотивацияни талаб қиладди.

Кейинги муҳим масала аънавий таълимда ҳам, масофавий таълимда ҳам талаба билимини баҳолашнинг ҳаққоний-

лигини таъминлашдир. Ҳозирча бизда масофавий таълимда талаба билимини баҳолаш тизими мукамаллиқдан анча йироқ, аънавий таълимдаги тизим эса эскирган шаблонга айланган. Пандемия шартларида эса уларнинг шаклланиш-ганлиги таълим жараёни самарасини кескин туширади. Умуман, мамлакатда кескинлашган ишловларнинг таркибий қисми бўлиши олий таълимдаги бундай жараёнлар чуқур илмий-услубий изланишлар ҳулосаси ва тавсиясига таяниши самаралироқдир.

Шу билан бирга, университетлар штатлар рўйхатидидаги услубчи лавозимнинг мақоми ва маошининг ўзи олий таълим муассасалари учун ўта зарур бўлган бу тоифадаги ҳодимга муносабатини билдирди. Аслини олганда, ўқув ёки бошқа бўлим услубчиси қўл йиллик доцент ёки профессорлик даражасида илмий-педагогик тажрибага эга мутахассис бўлгандагина, илмий-ўқув соҳаларининг ҳақиқий менежерига айланади ва ўқув жараёни ундан амалий ёрдам кутса бўлади. Мусика терминологияси билан айтганда, услубчи муайян даражада оркестрнинг дирижери функциясини бажаради.

Коронавирус пандемиясининг яна бир сабоғи — рақамли технологияларни ривожлантириш борасидаги ҳуқуқат сиебати башоратли эканини қўл ўтмай намоён қилди. Шу жумладан, барча таълим даргоҳларини тезкор интернет тизими билан таъминлаш муҳимлиги яна бир бор кўринди. Бутун ўқув жараёнини форс-мажор тизимига ўтказиш ўзининг мураккаблигига эга. Жумладан, эркин қаршиида дарс тушунтирадиган ўқитувчи ва бу билимларни масофадан туриб қабул қиладиган ўқувчи ва талаба учун

махсус малака ва қўниқма шакллантирилиши зарур. Самарқанд давлат университетида модуль тизими, вебинар ва Zoom тизимлари, ҳар бир академик гуруҳлар учун яратилган телеграм каналлари орқали 2019-2020-ўқув йилининг асосий дарслари талабаларга етказилди. Аммо бир тарафдан, қишлоқ туманларида мобил интернет тезлигининг жуда пастлиги, иккинчи тарафдан, онлайн дарсларни берадиган ва тинглайдиган контингентнинг замоनावий рақамли технологияларни қўллашдаги заифлиги ҳам кузатилмоқда.

25-сонли оператор онлайн дарсни профессионал дақиқлар даражасида ёзиш, тайёрлаш, бу вақт ичига матн, овоз, диаграмма ҳамда тестларни сиғдира билиш маҳорати ҳам шакллантирилиши зарур. Шу сабабли ҳам талабада, ҳам ўқитувчида онлайн режим қўниқмасини шакллантириш ва сақлаб туриш учун аънавий (оффлайн) режимда дарслар катори иккинчи ёки учинчи блокдаги бир қанча дарсларни онлайн ўқитиш ва қабул қилиш тажрибасини ҳам қўллаш керак, шеклиди. Бир қанча илгор чет эл университетларида бу тажриба 2000 йиллардан бери қўлланиб келинмоқда.

Қўринадик, пандемия қарантин жамят, биринчи навбатда, соғлиқни сақлаш, таълим тизимлари олдиға янги вазифалар қўймоқда. Жамятининг қон томирлари бўлган бу тизимлар ўзининг ижтимоий функциясини тўла ва камчилиқсиз бажариши керак. Ривожланган жамятларнинг энг ноёб бойлиги — инсон капиталини яратиш ҳамда унинг билим ва қўниқмалардан унумли фойдаланиш ушбу икки тизимнинг қай даражада муваффақиятли ишлаши билан боғлиқдир.

Хасан ИҶЛОШЕВ олган суратлар

Қадрият

Ўзгага кўмак
бериш, саховат
қилиш аслида
инсоннинг ўзига
яхшилигидирСоатмурод ПРИМОВ,
Тошкент ислом институти
кафедра мудириСаховат ва кўмак тотувликнинг, тинчлик-
хотиржамликнинг омилларидан, қутилмаган
тангликдан қутулишнинг кечиктириб бўлмас
чораларидан ҳисобланади.

“Саховат ва кўмак” умумхалқ ҳара-
кати ташкил этиш ташаббусини шу
маънода англаш мумкин. Бу пандемия
сабаб вужудга келган маънавий-маъ-
рифий чора ва аслида халқимизнинг
азалий қадриятларини ёдга солишдир.
Саховатли ва мурувватли бўлиш
билан сабов эгасига айланиш имкони
бу. Халқнинг синовли кунлариди ин-
сон бўлиб, инсонийлик фазилатлари-
ни намоён қилиш чин маънодаги буюк
халқ фарзандларига хос. Шубҳасиз,
сахийлик кишиларнинг мартабасини
улуғ қилиб, охиратда ажру саовлар
эгасига айлантиради.

Имом Муслим ва Имом Аҳмад
ривоят қилган бир ҳадисда бундай
кейтирилади: “**Кимки бир мўминни
шу дунёдаги бирор ташвишдан
халос этса, Аллоҳ уни охиратда-
ги ташвишларидан халос этади.
Кимки бечорахон кишига ёрдам
берса, Аллоҳ унга икки дунёда ёр-
дам беради. Кимки бир мўминнинг
айбини ёпса, Аллоҳ унинг икки
дунёдаги айбларини ёпади. Банд
бировнинг ёрдами учун ҳаракат
қилар экан, Аллоҳ ҳам унинг ёрда-
мида бўлаверад**”.

Демак, ўзгага кўмак қўрсатган, сахо-
ват қилган инсон аслида ўзига яхши-
лик қилган — Аллоҳга махбуб бандга
айланган бўлади.

Хи асрда юртимизнинг Кеш воҳаси-
да яшаб ижод қилган мотуридия таъ-
лимийнинг машҳур намояндалари-
дан бири Абу Шакур Солимиёв Кеший
калом-ақиди илмига оид “Ат-Тамхид
фи баёнит тавҳид” асариди инсоннинг
қиладиган дуоси ва хайр-саховати
дунёда манфаат беришини қуйида-
ги зикр қилади: “Аллоҳга қасам, мен
Пайғамбар алайҳиссаломни тушимда
қўрдим. У зот жаннатда эдилар. Нур-
лари қўлигидан икки ёноқларининг
оқлигини базур қўрдим. У зотнинг:
“Сизлардан ким ҳар жума икки ман,
яъни икки килограмм нон ёки икки
диҳрам хайр қилса, Аллоҳ таоло унинг
ота-онасини қабрда азобламайди”, де-
ганларини эшитдим”.

Хайру саховат инсонлар ўртасида

мехр-муҳаббат ва оқибат ришталари-
ни боғлашга, ўзаро ҳурмат ва тотувлик
алоқаларини мустаҳкамлашда улкан
хизмат қилади. Қилинадиган хайру эҳ-
соннинг миқдориди чегара йўқ. Бор-бори-
ча, йўқ ўз имкон даражасидан келиб
чиқиб эҳсон қилса, Аллоҳ унинг ҳимма-
тига яраша ажр-мукофот ато этади.

Ҳадисларда келтирилишича, “**Са-
хийлик бир дарахтдирки, унинг
томиллари жаннатда, шохлари
эса дунёда тушган. Ким унинг
бир шохига осилса, уни жаннатга
олиб боради**...”.

Шундай экан, саховат энг олий фа-
зилатдир.

Зеро, банданинг ризқига барака ки-
риши, зиён-заҳматлардан омонда бў-
лиши, ризқининг ҳамда умрининг зиё-
да бўлиши банданинг саховатига ҳам
боғлиқ. Бинобарин, ҳадиси қудсийда
Аллоҳ таоло: “**Эй одам боласи, эҳсон
қил! Шунда Мен ҳам сенага эҳсон қи-
ламан**”, деб марҳамат қилган. Аллоҳ-
нинг эҳсони эса жаннатдир!

Банданинг бу дунёдаги сабов амал-
ларидан ягона мақсади жаннат экани
қондирадиган асарларимиз жуда кам.
Келгусида ўзбек болалар адабиётида ил-
мий-фантастик асарлар сафи кенгайиши,
бугуннинг зуқо ва билимдон ўсмирлари-
ни янги ихтиролар сари илҳомлантира-
диган китоблар кўпроқ ёзилиши уларнинг
баркамол авлод бўлиб воғая етишининг
муҳим омилли. Бу маънавий эҳтиёж кат-
таларнинг беварорлиги тўғрисида болалар
қалбиди бўшлиқ ҳосил қилишига асло
йўл қўйиб бўлмайди.

МАЪНАВИЯТ ХИЁБОНИ

Хуршид ДҶУСТМУҲАММАД,

Ўзбекистон Ёзувчилар уюшмаси аъзоси

Хушхабар. Телефон мусикасини чалди. Уни
қулоққа тутдим. Умр бўйи журналистлик
заҳмати чеккан, Қорақалпоғистон
Республикасида хизмат қўрсатган
журналист Саъдулла ота Ҳўжаниёзов.
Салом-аликдан сўнг:
— Телевизорда Адиблар хийбонини кўрдим.
Қанотим бўлса, ҳозирок Тошкентга учиб
борардим, боғни қадам-бақадам сайр
қилардим! Ҳўп ажойиб маскан бўлибди!

Ўзига хосликларни сақлаб қолишга ҳара-
кат қилган. Қисқа муддатларда қад рост-
лаган ҳайкалларнинг шакл-шамойили,
топишган ечимлари, қиёфалар миллий
ҳайкалтарошлик санъатимиз майдонида
ижодий изланишлар қизгин давом этаёт-
ганидан, яъни жараён ҳаракатда экани-
дан далолат бериб турибди.

Мухит. Бадий ижод, аввало, руҳий-
ботний ҳодиса эканини ҳеч ким инкор
этмайди, албатта. Шу билан бирга, у
соғлом ташқи муҳитга ҳам кўп жиҳатдан
боғлиқ. Хусусан, адабиёт даргоҳига энди-
энди одим ташлаб кириб келаётган ёш
ижодкорлар учун гоёта зарур. Ватанимиз
Ёзувчилар уюшмасининг муҳташам би-
носи қад ростлаган, унинг нури хона ва
заллари қўлига қалам тутган ижодкорлар-
га ҳамиша мунтазир. Мушоира ўтказасиз-
ми, учрашувлар ташкил этасизми, давра
суҳбатлари бўладими, тақдироту ҳоказо
тадбирлари, марҳамат, ижодий қайфият
бахш этувчи барча шарт-шароит муҳай.

Уюшма саройи мантиқан Адиблар хий-
бонига тутташиб кетмоқда. Демак, мухит
очик осмон остида давом этади. Чап-
лар учиб очилган гуллар, Ҳамид Олимжон
қўйлаганидек, кўм-кўк, кўм-кўк майсазор-
лар, соя-салқин йўлка ва майдончалар
ижодкорлар хизматига шай.

Миқёс. Адиблар хийбониди меъмор-
чилик санъатининг имкониятлари кўзга
ташланади. Қаранг, жилд-жилд китоблар
баргига сиймоси ўзбек адабиётининг
муаззам тарихи “кафт”дек майдонда му-
жассам. Алишер Навоийдан тортиб, то XX
аср бошларига қадар яшаб, ижод қилган
шоирлар адибларимиз — Бобур, Ғурият,
Мукимий, Бердақ сиймосига юзма-юз кела-
сиз. Утган асрининг аввалида — эндиликда
биз учун мазийга айланган энг мураккаб
ва мудҳиш замонларда ижод “дастгоҳи”-
ни азиз билган мунаввар сиймоларимиз
— Абдулла Қодирий, Бехбудий, Чўлпон,
Абдулла Авлоний, улардан кейинги авлод
вакиллари — Ҳамид Олимжон, Зулфия,

Ойбек, Фафур Гулом, Қаҳҳор, сўнгра Эр-
кин Воҳидов, Озод Шарафидинов, Аб-
дулла Орипов, яна бир қанотда Тўлпеб-
ер Қайиббергенов, Иброҳим Юсупов, то
Мухаммад Юсуф ва Александр Файнберг-
га қадар адабиётимиз даргаларининг сий-
молари бир асрлик адабиётимиз солнома-
сини ёдга солмоқдалар. Ҳар бир ёлғорлик
тарихга айланган юз йилликнинг “кеча ва
кундуз”лари ҳақида ҳикоя қилмоқдалар.
Бадий ижод заводи, сурури ва таассуфлар
бўлсинки... машаққатларидан ҳикоя қил-
моқдалар бамисоли!

Янги боғнинг бағри кенг, чунончи,
Машраб, Мунаввар қори, Фитрат сингари
сиймоларимиз мунаввар сафдан ўзлари-
нинг муносиб ўринларини олишлари боғ-
нинг сермазмон миқёсига-миқёс қўшиши
табиий.

Мазмун. Шаксиз, Адиблар хийбони
барча-барча ижодкорларнинг севиқли
масканига айланади. Шоир шёар ўқиса,
адиб ўйга толади, бастакор куй бастала-
са, мусаввир ранг танлайди, мунаққид
тадқиқ этса, кино-театр намояндалари
янгидан-янги сахна кўринишларини кашф
этадилар. Бу тарз ижод қайнаган гўшани
муҳлисрасиз тасаввур қилиб бўлмайди,
албатта!

Зеро, адабиётимиз, санъатимиз,
маданиятимиз муҳлислари билан боғ-
нинг фазизига-файз, қўрқига-қўрқ қўши-
лади.

Ҳуррият — байроғимиз,
Адолат — ўртоғимиз,
Хурсанд бўлган чоғимиз
Мевалансун боғимиз!

Юз йил муқаддам Чўлпоннинг армо-
нига айланган тоғли оруз, мана, Адиб-
лар хийбониди меваланиб турибди. Бу
маънавият, маърифат, тозашир, ҳурият,
адолат ва хурсандчилик-шодлик меваси
ўларок ҳосиллини тақдим этмоқда, ҳада
этмоқда!

Адиблар хийбони — маънавият хийбо-
нига марҳабо!

Болалар адабиёти

КАШФИЁТЛАР САРИ БОШЛАЙДИГАН СЎҚМОҚ
ёхуд нима учун илмий-фантастик асарлар кам ёзилмоқда?Кавсар ТУРДИЕВА,
шоира

Бугунги кунда юртимизда китобхонликка, шу жумладан,
болалар китобхонлигига бўлган эътибор ниҳоятда катта.
Китобхонликка бўлган талаб ўз-ўзидан болалар адабиётига,
уларнинг тарбиясига бўлган масъулиятни кучайтиришимиз
зарурлигини англатади.

бўлмаса-да, бор. Соф фантастик асарлар
билан биргаликда, фантастик ва саргу-
зашт элементлари қўшилган қисса, ҳикоя
ва эртакларни сўнгги йилларда Зулфия
Мўминова, Мухаббат Ҳамидова ва Муаз-
зам Иброҳимова каби муаллифларнинг
асарларида учратиш мумкин. Жумладан,
Зулфия Мўминованинг “Урмон ҳанго-
малари”, М.Иброҳимованинг “Оқтошлик
шумтакаларининг Янги зилолпоядаги саргу-
заштлари” шулар жумласидан.

Ҳозирги замон болалари ҳаёти аввал-
ги авлоддан кескин фарқ қилади. Албат-
та, бу мунтазам кенгайиб бораётган ахбо-
рот майдони билан бевосита боғлиқдир.

Чунки улар мавжуд бўлган медиамакон,
янги телекоммуникацион муҳит вақт ўтга-
ни сайин юксалиб бормоқда. Демак, бо-
лалар кўпроқ мутлола учун техникавий ва
фазовий қарашлар асосидаги асарларни
танлайди.

Зулфия Мўминованинг сўнгги йиллар-
да болалар адабиётига қўшган ҳиссаси
ҳақида гапирмоқчиман. Унинг ўрмон ажи-
йотлари ҳақидаги туркум ҳикояларнинг
манзили ўрмон-у, қаҳрамонлари турли
жонотлар бўлишига қарамай, улар ҳо-
зирги замониимизнинг қаҳрамонларидир.
Бугунги кунда бола тарбияси учун ай-
тилли зарур бўлган гаплар бадий ифода
орқали воқеалар ривожиди ақс эттирил-
ган. Унда типратикан она барча оналар-
га ўхшаб уй юмушлари билан банд. Шу
билан бирга, улар тадбиркорлик қилади.
Қизлари Юмшоғий Айёқ оғага чироийли
тўн тикиб беради. Жирафхоним Жи-
рафаева учун узун бўйинбоғ тўқиш эса
унинг маҳоратини яна оширади.

Умуман, ушбу ҳикоялар болаларга на-
сихатомуз сўзлардан йироқ бўлиб, ўрмон
ҳайвонларининг қайноқ ҳаёти тасвирида
билимларий ибрат ва тарбиядан сабоқ
беради. Бугунги куннинг долзарб масала-
ларига тўхталади.

Фантастик асар реаллик чегараси ор-
тидаги ва гайриоддий воқеалар асоси-
га қурилган бадий асар ҳисобланади.
Ҳожиакбар Шайхон каби устоз фантаст
ёзувчиларимизнинг издоши Саъдулла
Қуронов қаламига мансуб “Галактикада
бир кун” фантастик қиссанинг қаҳрамони
барча кашфиётчиларга хос бўлган хусу-
сият — ҳаёлпарастликка эга.

Муаллиф китобхонларни Аҳмад билан
таништирар экан, аввало, тон манзараси,
сўнг эса боланинг туш кўриш жараёнини
ақс эттиради. Туш эса кўпгина фантастик
асарларда реаллик ва онда пайдо бўлган
образлар орасида қаҳрамон билан содир
бўлажак воқеалар ҳақида далолат берув-
чи восита вазифасини бажаради.

Мазкур қиссад ҳам шу тарзда ўқувчи-
га асар сюжетининг муқаддимаси тақдим
этилади. Қаҳрамоннинг алаҳсирашидаги
сўзлар бўлажак асар воқеаларидан дарак
беради: “**Эр, мени эшитяпсизми? Кема
Титанга қўнишга тайёр. Қўниш 9,8,7,6 5...**”

Асар ўқувчи ҳукмига ниҳоятда қизи-
қарли кўринишда тақдим қилинади. Ки-
тобхонлар асар қаҳрамонларини билан
қўллаб воқеаларни бошидан кечиради.
Улар жуда қийин аҳволга тушиб қолади-
лар. Асарда иштирок этган аҳоли қатлами

ниҳоятда кенг ва турли-туман бўлиб, бу
фантастик асарга хос. Сюжетга уйғунлаш-
ган саҳналар ва маърифий маълумот-
лар асарнинг ҳаққонийлигига ўқувчини
ишонтиради. Шунингдек, бу маълумотлар
ҳозирги кун нуқтаи назаридан ўтган давр
асосида чиқарилган хулосалар бўлиб,
асарнинг маънавий ва маърифий тарбия
йўналишидаги қийматини оширади.

Еш авлод учун яратилган асарлар
уларнинг ҳар томонлама ўсиб бораётган
талабларга жавоб бериши, дунёқарашини,
ни, ҳулқ-атворини шакллантириши, ўй-
лашга, фикрлашга қорлаши, болаларни
турли қўниқмалар эгаллашга ўргатиши
ва билимини оширишга хизмат қилиши
зарур.

Бирок фарзандларимизнинг бундай
асарларга бўлган маънавий эҳтиёжини
қондирадиган асарларимиз жуда кам.
Келгусида ўзбек болалар адабиётини ил-
мий-фантастик асарлар сафи кенгайиши,
бугуннинг зуқо ва билимдон ўсмирлари-
ни янги ихтиролар сари илҳомлантира-
диган китоблар кўпроқ ёзилиши уларнинг
баркамол авлод бўлиб воғая етишининг
муҳим омилли. Бу маънавий эҳтиёж кат-
таларнинг беварорлиги тўғрисида болалар
қалбиди бўшлиқ ҳосил қилишига асло
йўл қўйиб бўлмайди.